

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
Комплексний текстовий аналіз корпусу з історії поселення на основі
інтерв'ювання

Товт Цінтіа Ноємі Норбертівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 103 / 23 листопада 2022 року

Науковий керівник:

Кейс Маргарета Юрїївна,
кандидат наук, доцент

Завідувач кафедрою:

Берегсасі Аніко Ференцївна
доктор габлітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2023 року

Протокол № _____ / 2023

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота
Комплексний текстовий аналіз корпусу з історії поселення на основі
інтерв'ювання

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Товт Цінтія Ноємі Норбертівна

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Науковий керівник: **Кейс Маргарета Юрїївна,**
кандидат наук, доцент

Рецензент: **Чордаш Василь Васильович,**
доктор філософії, доцент

Берегове
2023

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

**TELEPÜLÉSTÖRTÉNET TÉMÁJÚ KORPUSZOK KOMPLEX
SZÖVEGTANI VIZSGÁLATA IRÁNYÍTOTT BESZÉLGETÉSEK
ALAPJÁN**

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Tóth Cintia Noémi

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 014 Középfokú oktatás (Magyar nyelv és irodalom)

Témavezető: Dr. Kész Margit,

kandidátus, docens

Recenzens: Dr. Csordás László

PhD, docens

Tartalomjegyzék

Bevezetés	6
I. Családtörténet a településtörténet tükrében	8
1.1.Kaszony története.....	8
1.2.Családtörténet szakirodalmi szemszögből.....	10
1.3. Fotók mint információt átadó anyagok	11
1.4.Fotográfia a XX. században.....	12
1.5.A fénykép mint történeti forrás.....	13
1.6.Interjú módszerek.....	15
II. Családtörténet a 20. században	16
2.1.Család bemutatása.....	16
2.2.Történetek felidézése fotókkal.....	16
III. Katonasorsok Kaszony településén	28
3.1.Katonaság az életünkben	28
3.2.”Gyedovscsina” a katonaévek alatt.....	29
3.3.Bevonulás folyamata	30
3.4.Mezőkaszony áldozatai a Szovjet népiirtás alatt	31
3.5. A kutatásom folyamatának ismertetése.....	32
IV. Kárpátalja a Szovjetunió ideje alatt	45
4.1.Szovjetunió kialakulása	45
4.2.Érdekeségek a Szovjet életről	45
4.3.Régi szép idők.....	46
4.4. A kolhoz bemutatása egy házaspár szemszögből.....	49
Összegzés	52
Резюме	53
Irodalomjegyzék	54

Зміст

Вступ	6
I. Сімейна історія у світлі історії поселення	8
1.1 Історія Косон	8
1.2. Сімейна історія з літературної точки зору	10
1.3. Фото в якості інформаційних конвеєрів.....	11
1.4. Фотографія в ХХ столітті.....	12
1.5. Фотографія як історичне джерело	13
1.6. Методи інтерв'ю	15
II. Історія сім'ї в 20 столітті	16
2.1. Знайомство з сім'єю	16
2.2. Згадаймо історії з фотографіями	16
III. Військові долі в Косонь	28
3.1. Військові в нашому житті.....	28
3.2" Гедовщина” у воєнні роки.....	29
3.3. Процес вступу.....	30
3.4. Жертви Косонської під час радянського геноциду	31
3.5. Опис мого дослідницького процесу	32
IV. Закарпаття за часів СРСР	45
4.1. Утворення СРСР.....	45
4.2. Цікаві факти про радянське життя.....	45
4.3. Старі добрі часи.....	46
4.4. Найомство з колгоспом з точки зору подружньої пари.....	49
Резюме	52
Резюме	53
Бібліографія	54

Bevezetés

A munkám témája „*Településtörténet témájú korpuszok komplex szövegtani vizsgálata irányított beszélgetések alapján*”. A munkám első részében saját családom történetét mutatom be elbeszélte történetek és fényképek segítségével. A szekrény mélyéről előkerült albumok segítettek felidézni az emlékeket.

Kutatásom nagyrészt saját családomban lejegyzett és feldolgozott szövegtanra épül. Kutatási módszerként a mélyinterjú és a közvetlen beszélgetés módszerét alkalmaztam. Adatközlőimet hólabda módszerrel választottam ki.

Célom az volt, hogy a mélyinterjúk során felvett szövegek alapján elemezzem az egyén lokális élményeit, pozitív és negatív élményeit, átélt traumáit életstratégiáit egy adott időintervallumban. Segítségemre Mészár Magdolna, szeretett dédmamám volt, aki örömmel mesélt nekem az adott fényképekről és azokon keresztül mélyebben az egész életéről.

Munkám során fény derült a régi szokásokra, milyen is volt egy lakodalom, születésnap, egy átlagos munkanap vagy akár egy temetés. Milyen jól tükrözik a talán soha vissza nem térő szoros emberi kapcsolatokat, amiket a mai generáció már nem tud biztosítani. Az emberek önzetlenül szerették, tisztelték egymás. Többek között Kunt Ernő, Szalma Anna-Mária, Lengyel György munkái szolgálták támpontként számomra a családi fényképek elemzéséhez.

A családi történetek mesélése alatt előkerültek a katonai emlékek is amely a férfiak életében egy átmeneti rítus volt. A családomban több férfi katonának vonult, így bőséges információval rendelkezem.

Munkám során be szeretném bizonyítani, hogy igenis egy életre szóló élmény volt a férfiak számára a katonaság. A kutatásom során a hólabda módszer segítségével tettem szert pontos adatokra 5 adatközlő segítségével. A szakirodalmi áttekintésnél nagy segítségemre volt Kész Barna és Dupka György írásai.

Az adatközlőim egy kis ízelítő szöveggel kezdte a mondandóját, ahol elmesélték az első perctől fogva, hogyan indultak katonának, milyen élményekre tettek szert s majd mikor érkeztek haza. Kaszony, szülőfalum területén végezni a kutatást. 5 emberrel dolgoztam, abból 2 férfinak a két nagyapámnak már csak a feleségük tudott információkkal szolgálni 3 férfi pedig személyesen mesélt nekem. Hol mosolyt, hol pedig örömkönnyeket csaltam az arcukra.

A történetek és fotók által témába került az akkori Szovjet rendszer így a harmadik fejezetemben a Kolhozról és az akkori életvitelről kérdeztem adatközlőimet. Kutatásomban

dédmamám és egy Kaszonyi házaspár, Sass Lajos és neje Sass Éva volt segítségemre.
Beszélgettünk az ünnepekről, munkanapokról és a vallási életről i

I. Családtörténet a településtörténet tükrében

1.1 Kaszony története

1086-ban ezen helyen győzte le Szent László király a kunokat.¹ Kaszonyt leginkább királyi vadászok, pásztorok és olyan emberek lakták a települést akik a nyugalom szigetére vágytak és kicsit el akarták hagyni a nyüzsgő világot. Már a XIII. században is azt lehetett mondani, hogy néppel teli település.

Ahol ma Mezőkaszony elterül ott a régmúltban egy Szent Katalinnak szentelt kápolna épült és a népi szájhagyomány szerint a település innen kapta a nevét, Kata asszonyról. Ezt a kápolnát a Szent László győzelme után egy templommá alakították át amely helyén ma a református templom áll.² A település neve és keletkezése nagyon régre vezethető vissza, már 1332-ben Cassan néven említették, majd ezt követően 1335-ben kapta a Kozunmajd Kászony lett s a végső elnevezést Mezőkaszony néven kapta.³

Pontos dátumait tekintve 1496-ban lett mezővárossá titulálva, majd ezt követően 1566-ban a tatárok felégették. A települések többségéhez tekintve azon korban korán rendelkezett iskolával, ami szerint már 1600-al kezdődően lehetőséget adott a gyermekeknek a tanulásra. Híresek voltak a településen zajló Miklós-napi vásárol, amelyek a Kiniczky Miklós nevéhez fűződött. Településünk egykor járásbírósi székhely is volt.⁴

Már a XV. században Kaszonyt feltüntették a Mátyás kori térképen, míg Nyíregyházát akkor még nem. A Debrőiek, a Czudarok, a Keszik, a Matucsinaiak, a Jakcsiak, a Heteiek voltak azok a családok akik már a mohácsi vész előtt letelepedtek Kaszony határain. 1862-ben kiállított okmányban olvashatjuk azt, hogy Mezőkaszonynak nevezik ezen települést.

Tudni kell róla, hogy akkor járási központtá alakult így 26 falu tartozott hozzá. A faluban találhattunk szolgabírószéket, törvényszéket illetve börtönt is. A faluban működő kocsmák és vendéglőkön kívül 37 bolt, 2 nyomda és 4 bank volt az emberek számára nyújtva. Bár nagy volt a választék minden téren a faluba de gyógyszertár 1864-ben nyílt először. A XIX. század elején jelent meg a Miklós napi szokás amikor sertésvárás került megrendezésre.⁵

¹ <https://www.wikiwand.com/hu/Mez%C5%91kasz> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

² <http://refua.tirek.hu/lap/kaszony/cikk/mutat/gyulekezettortenete/> (A letöltés ideje: 2023.04.20.)

³ http://beregvidek.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=101:-mezkaszony-tort&catid=273:a-telepueles-bemutatas&Itemid=1367&lang=uk (A letöltés ideje: 2023.04.20.)

⁴ <https://www.wikiwand.com/hu/Mez%C5%91kaszony> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

⁵ http://beregvidek.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=101:-mezkaszony-tort&catid=273:a-telepueles-bemutatas&Itemid=1367&lang=uk (A letöltés ideje: 2023.04.20.)

Mezőkaszonynak gazdasági oldalát tekintve kimagasló területen folyt a szőlőtermesztés. Finom, zamatos borokat készítettek a szőlőkből, illetve a szőlők savanykás ízének köszönhetően pezsgőket is készítettek belőle, amelyeket Olaszországba is exportáltak. A Gorbacsovi szesztilalom felbukkanásával megszűnt a termelés és az ültetvényekből gyertyatartókat készítettek. Az akkori kor borospincéi és szőlőültetvényei a napjainkra már megsemmisültek és csak saját magán birtokon van néhány szőlőkert. ⁶

Mezőkaszony számos olyan emberekkel büszkélkedhet akik neve nagyrészt ismert.

- Itt született egykori református lelkész Kaszonyi Herceg János.
- Született 1861-ben Paksi Mihály aki Sárospatakon tevékenykedett mint fizika tanár.
- Településünkön született 1869. február 4.-én Horthy Béla akit a magyar festészet által említhetünk meg.
- 1959. február 16-án itt született Nagy Ferenc orosz-francia szakos tanár, aki ma gimnáziumi tanárként dolgozik.
- Utassy Károly honvédőrnagy 1884-ben itt hunyt el. ⁷
- Klein György rákkutató professzor Mezőkaszonyban született 1925-ben. Családjával majd kiköltöztek Budapestre s így gimnáziumi éveit már ott kezdte. Szegeden és Budapesten tanult az orvosi egyetemen. Tagja az Amerikai Művészeti és Tudományos Akadémiának, a Magyar Tudományos Akadémiának, a Svéd Királyi Tudományos Akadémiának, az USA Nemzeti Tudományos Akadémiájának, az Élettani orvosi Nobel Bizottságnak. 1991-ben látogatott el utoljára Mezőkaszonyba.

8

A jelenlegi Kaszonyi Arany János Líceum épületét 1904-ben építették. Abban az időszakban ez az iskola volt az úgymond legjobban berendezett épület. Az iskolának voltak melléképületei is, amelyeket más pozíciók betöltésére is kiadtak. Volt rá példa, hogy a helyi bíróság került kihelyezésre. 1953-ban kapta meg az intézmény a középiskolai rangot, ugyanis innentől fogva zajlottak magyar nyelvű érettségik. 2021-ben kapta meg a jelenlegi Kaszonyi Arany János Líceum nevet. ⁹

⁶ http://beregvidek.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=101:-mezokaszony-tort&catid=273:a-telepueles-bemutatas&Itemid=1367&lang=uk (A letöltés ideje: 2023.04.20.)

⁷ <https://www.wikiwand.com/hu/Mez%C5%91kaszony> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

⁸ <https://karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-anno/karpatalja-anno-klein-gyorgy-mezokaszony-szulotte/> (A letöltés ideje: 2023.04.20.)

⁹ <https://www.karpatinfo.net/> (A letöltés ideje: 2023.04.20.)

1.2 Családtörténet szakirodalmi szemszögből

Az emberek gyakran hobbiból vagy szimplán érdeklődésből fognak bele saját családjuk múltjának feltárásához. Sok időt és energiát igényel és mindezek mellett a szerencse is létfontosságú ezen a területen. Néprajzi vagy tudományos háttérrel kevesen foglalkoznak ezzel a témával mivel sok munkát igényel és nagyon kevés család tudhat maga mögött kész családfát, leginkább a nemesek voltak azok akik tehetősebbek voltak és készítettek genealógiai kutatásokat és azokat levéltárba vagy hasonló intézménybe tették el. A nemes családoknál nagyon fontos volt a családfa készítés már a XVII. – XIX. századba abból a célból készítettek családfát, hogy tisztán lássák azt, hogy a nemesi birtokokat hogyan kell elosztani.¹⁰

Bizonyított tény, hogy a családtörténet kutatása egy olyan folyamat amelyet ha az ember elkezd nehezen tudja abbahagyni. A kutatás folyamán mindig találkozunk egy-egy olyan információval amely felkelti érdeklődésünket és tovább foglalkozunk a témával. Nem minden esetben kell csak a pozitív dolgokra gondolni, vannak olyan témák amikor a negatív események keltik fel érdeklődésünket. Többnyire az emberek úgy vélekednek erről a témáról, hogy ez egy egyszerű folyamat, hisz ismerjük a családjunkat, talán a dédszülők életével bezárólag sok mindennel is tisztába vagyunk, de ez sokkal összetettebb ennél. Minél mélyebben folyunk bele a témába felfedezni vélhetjük, hogy felmenőink milyen valláshoz is tartoztak vagy születésükkor és hová is csöppentek. Abban az esetben ha őseink között felfedezni vélünk nemesebb rangú személyeket, akkor sokkal könnyebb tőlük visszavezetni a családra vonatkozó információkat, mint az átlag városiakok esetében.¹¹ Maga a családtörténet fogalom mögött néha csak egy kisebb történet áll. Néha találkozhatunk olyan történetekkel amelyeket mi már csak az irodalmi ismeretek, történelmi könyvek által tudunk felidézni. A régi családi történetek segíthetnek abban is, hogy a család jelenlegi problémáit más szemszögből is szemügyre vegyék.

A családról szóló kutatások közben előkerülnek a fotók is melyek által könnyebben felidézhetjük az emlékeket, könnyebb azonosítani évszámmal, illetve egy-egy emlék is jobban felidézhető. A családi fotók nézegetése egy összefogó erő is lehet a családnál mivel egy minőségi együtt töltött időnek tekinthetjük. A családi fotók által nyilvánosságra hozunk a családról egy kézzel fogható bemutatási formát saját magunk és mások részére is.¹²

¹⁰ https://mnl.gov.hu/csaladtorteneti_kutatas (A letöltés ideje: 2023.04.21.)

¹¹ https://mnl.gov.hu/mnl/ol/csaladtorteneti_kutatas (A letöltés ideje: 2023.04.21.)

¹² http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/7/kuruczrozsacsalad/51_a_csaladtorteneti_kutats_irnyai_folyamata.html (A letöltés ideje: 2023.04.21.)

Napjainkban nagyon kevesen foglalkoznak már a családi fotók kutatásával illetve a hozzá kapcsolódó élményekkel, eseményekkel. Aki veszi a merészséget, hogy ebbe a témába folyik bele mélyebben, annak tisztába kell lennie azzal is, hogy szembe fog menni hiányosságokkal is. Ebben az esetben célunk, hogy a családi fotókat pszichológia háttérén keresztül elemezzük. Magát a fényképet a hozzá fűződő elbeszélések teszik egésszé.¹³

A kutatás arra összpontosít, hogy feltárja a család életvitelének sajátosságait és összehasonlítsa, miben változott több száz év alatt. Az elemzések során találkozunk olyan fényképekkel is, amelyek nem biztos, hogy boldogságot sugallnak a családról. Halálesetről és betegségről is szó eshet. Interjú készítése közben a családtagok meséltek arról, hogy milyen anyagi, családi és háborús gondok voltak abban az időszakban.¹⁴

1.3 Fotók mint információt átadó anyagok

A fotók által közvetített információk többfélék lehetnek: a terapeuták az elemzések során figyelembe tudják venni a környezetet, a berendezést, valamint le tudják vonni a következtetést, hogy milyenek lehetnek az emberi kapcsolatok a fényképek alapján. Sok mindent elárulhat egy fotóról az is, hogy milyen öltözékben vannak a személyek, hová is helyezik el a fényképet, milyen kiegészítőkkal szerepelnek az adott személyek. Meg kell vizsgálni azokat az adatokat, amelyek a fényképkutatás során segítségünkre lehetnek: a készítés helyét, idejét, módját. Meg kell vizsgálni a fénykép különböző tartozékait is, fontos tudnunk, hogyan is állították elő, például: nyomtatott karton lapra, vagy esetleg keretbe téve.

Hangsúlyt kell fektetnünk arra is, hogy az adott család hol tartja a fényképeket. Áruklódó motívumokra bukkanhatunk ekkor. Paraszti családoknál a tisztaszobába voltak elhelyezve a fényképek, ahol az utcára néző két ablak között a komód felett függték a fotók. A polgári és városi családoknál az íróasztalra volt téve vagy a családi ágy fölött díszeltek a fényképek. Ha sokszor nem is tudatosan, de mindig céllal készítették az emberek. Vannak olyan fényképek is, amiket nem szívesen akartak nyilvánosság elé tární, ezért a fiók alján lapulnak. A polgári családoknál karácsonykor hangsúlyt fektettek ezekre a fotókra és együtt nézték át őket. Olyan szokássá vált ez náluk, mint a halottak napja, hiszen akkor is összegyűl a család és úgy keresik fel az elhunyt családtagok sírját.¹⁵

A családi fotók többségénél negatív eseményként van megörökítve a haláleset. A halál egy életkorszakot lezáró esemény, amely minden közeli családtagot, barátot megérint,

¹³ Lengyel György, 2011: 28

¹⁴ Terendi Viktória, 2017: 305

¹⁵ Kunt Ernő, 1995:15-16

s akkor épült be a temetési szokások közzé a fényképkészítés. Régebben nyitott koporsó mellé állították a családot és úgy örökítették meg a szomorú pillanatot. Már a XX. századtól zárt koporsóval, virággal betemetett, koszorúkkal lefedett sírok vannak a fotókon.¹⁶ A kutatás során találoztunk olyan fényképfelvétellel, ahol egy temetés volt megörökítve. Mára már ez szokatlan dolog, mert nem illő fényképet készíteni egy ilyen szertartáson. Dédmamám elmondása szerint, régen a fotós külön felkérték a fénykép készítésére, főleg akkor, ha fiatal hunyt el.

Romániában olyan szokás volt, hogy esküvő után a vőlegény kalapját és a menyasszony pártáját bekereteztették és ez díszelgett a tisztaszobában. Az idő múlásával ez a szokás szinte teljesen feledésbe merült, s ekkor vette át a helyét maga az esküvői fotó.

Keresztelőt megörökítő fotókat csak az igazán tehetősebb családoknál találhatunk azokban az időszakokban, még a csecsemőkort sem nagyon fényképezték, majd az óvodáskor az, ami egy korszak lezárását jelentette, és ezt már felvételekkel örökítették meg. A serdülőkorra jellemző a bérmálkozás és a konfirmáció, ami a felnőtté válás és a felekezeti hovatartozás kezdete.¹⁷ Biztosan olyan eseményekről készítünk fényképet, amelyek kötnek minket különböző eseményekhez, boldog percekhez. Ezt követően bekereteztetve a falra helyezzük emlékként.¹⁸

1.4 Fotográfia a XX. században

Maga a fénykép megszületése társadalmi szempontból a XIX. század második felére tehető. Ekkor már egyre jobban beépült a tárgykultúrában és egyre nagyobb teret alakított ki a társadalmi rétegben is. A fotográfia a XX. század egy nagyon alapvető médiumává vált. E korszakra tehető a privát fénykép megjelenése is, s ekkor jöttek létre a fényképkorpuszok.¹⁹

A XX. században történő háborúk egy jó lehetőség volt a fotográfiának oly célból, hogy bemutathassák a szörnyűbbnél szörnyűbb életképeket. A fényképfelvételek segítségével vissza tudunk emlékezni a régmúltban történő eseményekre, személyekre, valamint az élet jelentős pillanataira.

Mára már a digitális fotó korszakát tekinthetjük magunkénak és egyre inkább távolodik tőlünk a hagyományos fotográfia. Mint az Európa szélén elő országokban, úgy

¹⁶ Terendi Viktória, 2017:305

¹⁷ Kunt Ernő, 1995: 38-40

¹⁸ Hargitai Dávid, 2009: 6

¹⁹ Szalma Anna-Mária, 2011:195-196

nálunk is egyszerre jelent meg maga a fotográfia. A világban megszülető újdonságról első kézből tudhattak a magyar kortársak is. A XX. század folyamán Magyarországon is zajlott a vita ehhez kapcsolódóan, ekkor már próbált elhelyezkedni az avantgárd, sorra mindenről fényképes dokumentum készült. A csillagászat, néprajztudomány, régészet teljes mértékben elsajátította a fényképezést.²⁰ A XIX-XX. században kezdték el az emberek egyre jobban művészetként használni, s ennek köszönhetően a hatodik művészeti ág lett a XX. század elejére.²¹ Azt lehet mondani, hogy már a XIX. században sem tartották értékesnek a fényképek vallási közölnivalóját. Az emberek is egyre jobban a valóságos megjelenítést szerették volna maguk előtt látni, így hát a fény alkalmazásával ez megfelelt számukra.

Teljesen új dolog volt a képzőművészet életében is, akár a festményekhez, szobrokhoz viszonyítva. Ezt követően, mivel a fényképezés új fordulatot hozott, leváltották az emberek a hagyományos szobrászkodást is. A fényképezés két részből tevődött össze: képrögzítésből és képelőhívásból.²²

A fotográfia szerepe a század végére már teljesen alkalmassá vált a befolyásolhatóság szempontjából is.²³

1.5 A fénykép mint történeti forrás

A képalkotás egyik legmeghatározóbb tulajdonsága a hitelesség és a pontos átadás. Nyilvánvaló dolog, hogy csak olyan tárgyakat, természeti képeket tudunk megörökíteni, amelyek léteznek. A médiában is kimagasló szerepe van egy képnek, mivel információt közvetít az embereknek. Történelmi szempontból sem hanyagolható el már a XX. században a fénykép, mivel nélkülözhetetlen egy kutatás során is. Nagyon jól át tudja adni az adott kor hangulatát, idillét.²⁴

Kutatásunk során tapasztalhattuk, hogy egy családi, baráti fénykép is mennyire jól sugallja azt, hogy az emberek önzetlen, őszinte kapcsolatban álltak egymással. Akár egy

²⁰

<https://mek.oszk.hu/02100/02185/html/409.html?fbclid=IwAR2I3DH0ObwIstISLvgR2o06p5aQWDwOu77jgHZtlTsySXoSF3ECaMBlo2g> (A letöltés ideje: 2023.04.25.)

²¹ <http://eftonstudio.hu/MUNKA/rolunk-hasznos-infok.php?fbclid=IwAR1N5QMbc4Ogc8dkVIGACpt6pVw7lwGczbCmsZuUskNVqxdOb-bAx2W3uNk> (A letöltés ideje: 2023.04.25.)

²² https://indoorfotostudio.hu/a-fotografia-tortenete/?fbclid=IwAR1JM3tS7nd69Fsi9mGgMqvFO_FTHOViBcUsFNzjLA3GH8fP7mqszWSeU08 (A letöltés ideje: 2023.04.25.)

²³ http://fotomuveszet.net/korabbi_szamok/201103/a_kortars_fotografiarol_3_resz (A letöltés ideje: 2023.04.25.)

²⁴ <http://www.ace.hu/tudvil/stemlerah.html> (A letöltés ideje: 2023.04.25.)

egyszerű munkanapon is az emberek arcára volt festve a boldogság. Hiába éltek szegényesen, volt, hogy étel nem volt a háznál, ők mégis nevetve, szeretettel tele élték meg napjaikat.

Ma már bárki szabadon készíthet fényképet, mindegy, hogy kisgyermek vagy egy idős hölgy, nem kell hozzá tehetség, s ezért nem is nevezhető már jelentőségteljes szakmának.²⁵ Napjainkban szabadon készíthetünk fényképeket bárhol, bármiről és bármikor. A világ fejlődése során több eszközzel is el lehet végezni ezt a tevékenységet. E célra szolgálnak a telefonok és fényképezőgépek. Akár egy egyszerű mobiltelefonnal is jó minőségű tájképet, csoportos vagy egyéni fényképet lehet készíteni. A XXI. század fejlett már annyira, hogy modernebbnél modernebb lehetőségek vannak e tevékenységre. Találkozhatunk olyan fényképezőgéppel is, ami a fotó elkészítése után, abban a pillanatban papír alapon kezünkbe is adja a fényképet. Lakodalmi szertartásokon, ünnepeken használják leginkább ezeket a modelleket.

Egy fényképpel meg tudjuk állítani az életet egy pillanatra, mélyebben belegondolni abba, hogy mi is történt, majd megtörni a csendet a fotókhoz kapcsolódó emlékekkel.²⁶ Az idő múlásával tudatosul bennünk, milyen érték a fénykép, hiszen előtörnek belőlünk az emlékek, a nosztalgia. Mesélhetünk majd gyermekeinknek, milyen volt az élet akkor, milyen élmény fűz minket a képhez. Biztosra vehetjük, hogy a világ is más lesz kb. húsz év múlva, így a fényképezés is számos fordulatot fog még venni és több újításon megy majd keresztül.

1.6 Interjú módszerek

Amikor az ember kutatásnak szánja magát akkor többnyire interjúkat kell készíteni ahhoz, hogy tudjon munkájában előrehaladni. Az én munkám során is ez áll fenn, hiszen más emberek információjából tudok feljebb és feljebb jutni a munkám során.

Az interjú készítéséhez legalább két ember kell, egy az adatgyűjtő míg más valaki az adatközlő. Ahhoz, hogy az interjúnk sikeres legyen fontos előre felkészülni mindkét személynek, előre megfogalmazni a kérdéseket a kutatott témával kapcsolatban illetve fontos a sorrendbe való haladás is, hogy később ez ne okozzon gondot.²⁷ Abban az esetben

²⁵ Fejér Zoltán, 2018:2

²⁶ Dr. Horváth Dóra, 2010: 903

²⁷ <https://www.hrportal.hu/jelentese/interju.html> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

ha olyan személyt választunk interjú alanyaként akivel nem vagyunk közeli viszonyban, vagy ő maga sem egy nyitott és beszédes személyiség akkor jó egy hétköznapi beszélgetéssel indítani még a felvétel készítése előtt. Az, hogy egy jó interjút, hogy el tudjuk készíteni több olyan alap szabály van amit be kell tartanunk. Ezek közé tartozik, hogy legyünk nagyon közvetlenek és merjünk kérdezni, mindig legyünk nagyon kedvesek és végig mosoly legyen az arcunkon, sugalljuk azt, hogy mi ezt örömmel csináljuk és ha feszült a hangulat talán ezzel lehet oldani is.²⁸

Az oral history napjainkban már teljesen befogadott lett a kutatások körében. Ennek az interjúfolyamatnak a lényege, hogy előre megtervezett felépítést készítünk a beszélgetéshez. Ezt a fajta módszert többnyire a történészek szokták használni vagy a régmúltat kutató személyek.²⁹

A második módszer amely alkalmazva volt a kutatás végzése alatt az a hólabda módszer volt. Ennek lényege, hogy a kutatás végzése alatt mindig emberek küldenek emberekhez és egy-egy megkérdezett személy javaslatára megyünk a következőhöz. Egészen addig végezzük ezt míg a kívánt eredményt el nem érjük.³⁰

²⁸ <https://hogyanekeszitsek.hu/hogyan-keszitsek-interjut/> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

²⁹ http://epa.niif.hu/03900/03976/00043/pdf/EPA03976_magiszter_2007_02_07.pdf (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

³⁰ <https://sfact.com/fogalomtar/holabda-modszeru-vagy-gorgetett-mintavetel> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

II. Családtörténet a 20. században

2.1 Családom bemutatása

Az 1950-60as évekre visszatekintve teljesen más képet kaphatunk meg a világról. Az emberek egymást segítve éltek akkori nehéz világukat és még is boldogan emlékeznek ma minden pillanatára. A paraszti élet volt ekkor jellemző, mint minden család így az én felmenőim is ezen réteghez tartoztak. Mindenkinek meg volt a saját tennivalója és hol egyedül, hol baráti, szomszédi segítséggel végezték ezt. Kutatásom alatt segítségemre legfőképp dédmamám volt. Tőle tudtam meg számtalan családi történetet és lapoztuk át együtt a régi albumainkat.

Dédmamám aki adatközlőm is volt munkám során 1943. április 25. született, Kaszonyban. Szegény körülmények között, de szeretetben nevelkedett fel. Elmondása szerint soha nem szenvedett hiányt semmiben, mert édesanyja mindig arra törekedett, hogy neki a legjobb legyen. Iskolás évei alatt nagyon jó tanuló volt, különösképp jó nyelvérzése volt, de a pénz hiánya miatt sokat kellett dolgoznia így sürven hagyott ki tanítási napokat. Gyermekként nem esett nehezére a munka mert mindig vidám társaság része volt és mókával telt még a szorgoskodás is.

2.2 Történetek felidézése fotókkal

Első fotóm az 1952-es évekre tehető. Ez a legrégebbi fénykép, amit a család őriz.

1. Egy munkanap a kolhozban (1952)

A Kaszonyi hegyen egy őszi napon készült ez a fotó. Tudni kell a falunkról, hogy szőlőtermesztésben mindig kimagasló helyen állt. Finom szőlővel rendelkezett a hegyünk,

azt követően pedig ízes borokkal. Az 1952-ben készült fotón egy összetartó csapat látható, mely falubeli emberek, jó barátok társasága.

Egyszer meglátogatta őket egy újságíró és ezt a képet ő készítette. A fényképen láthatjuk Varga Piroskát, aki akkor 35 éves volt, előtte fiát, Varga Sándort, a folyton sírós háromesztendős gyermekét. Tar Eszter volt a csoport dalos pacsirtája, aki 51 évesen is olyan volt, mint egy fiatalasszonyka. Ükmamám nagyon szoros kapcsolatot ápolt vele, tudták, hogy mindig számíthatnak egymásra. Dédmamámat is sokat gondozta, lányaként terelgette. Váradi Irén legidősebb tagja a csoportnak, akire mindenki anyjaként tekintett. Egyformán szeretett mindenkit és segített, ahol csak tudott. Sebestyén Erzsébet az ötéves fiával, Sándorkával. A gyerekek azért voltak ott a szülőkkel, mert óvodába nem jártak és nem volt kire hagyni őket. Addig ott szaladgáltak és körjátékokat játszottak. Vittek magukkal enni, inni.

A fotón Bodnár Lajos is ott van szeretett kutyájával. Nem volt olyan nap, amikor ne vitte volna magával. Ahogyan dédmamám hallotta édesanyjától: „*A huncut kutya már a csapat része volt.*” Érdekes véletlen, hogy Lajos keresztanyám dédnagyapja. Mészár Margit ükmamám, aki ekkor 45 éves, nagyon szeretett a szőlővel foglalkozni. Bodnár Róza a fotó szélén kb. akkor 20 éves lehetett. Sokuknak nehéz életük volt, mégis mosolyogtak és jókedvűen dolgoztak. Sokszor ha éhen is, de keményen vágták a földet.

Az asszonyok ruházatán látni, hogy akkoriban mindenki ruhában, otthonkában járt. Kislányok szoknyában, kisruhában, míg a kis legények ingben láthatók. Többnyire a férjezett asszonyok fejkendőket viseltek. Mindezeket az információkat a mélyinterjúk alapján tudhattam meg. Az elmondottak által megszépült a múlt és még a nehézségeket is pozitívan élték meg az emberek.

2. Kedves szomszédok (1953)

A műrokonság egyik ága a keresztszülőség. Az emberek életében mikor gyermek születik fő gondolat, hogy válasszanak egy „komapárt”. Leginkább legény és leánykori barátokat választottak ki erre a nemes célra, de csak abban az esetben, ha házas volt már az adott pár. A komák már a gyerekek születése előtt próbálták mindenbe a szülők segítségére lenni és arra nem volt precedens, hogy visszautasítják a keresztszülőséget.³¹Egykori szomszédjaink és komaasszonyom, a Deskó család látható ezen a felvételen. A fotó 1953-ban készült egy tavaszi napon. A fényképen Deskó Katalin 60 éves, sógornője Baráth Margit 42 éves és Katalin gyermekei, az ötéves Deskó István és a hároméves Miklós. Miklóst mindenki „Mien” néven szólította, mert testvére István nem tudta kimondani a teljes nevét és így rajta maradt ezt a becenév.

A fénykép elkészítése nem fűződik konkrét eseményhez, csak emléknek szánták. A felvételt Fridmann Antal fotográfus készítette. Tehetős család voltak, már abban az időben lovuk volt. Nagyon jó szomszédi kapcsolatot ápoltak a családdal, segítettek mindenben, amiben csak tudtak.

³¹ <https://mek.oszk.hu/02700/02789/html/16.html> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

3. Dédmamám 17. születésnapja (1960)

A következő fotó, amihez szoros emlékek fűzik dédimet, az a 17. születésnapján készült. Dédmamám, Mészár Magdolna és édesanyja, a 40 éves Mészár Margit látható rajta.

Akkoriban nem sok fényképet készítettek. Nem olyan volt a világ, mint napjainkban, hogy bármit könnyen meg tudunk örökíteni telefonnal, fényképezőgéppel. Kaszony akkori fotósa, Dudás Pál készítette a felvételt 1960-ban. A helyszín a családi házunk udvara.

Dédmamám szavaival élve: „*Egy csodás fotó édesanyámmal az Erzsike-bokor előtt*”. Érdekes, hogy a bokrot akkor ültették, mikor dédmamám született, így közel áll a szívéhez.

Mivel több születésnapra fényképet nem találtunk, dédmamám méginkább értékesnek tekinti ezt az egyetlen ilyen emlékét.

Régen a születésnapok nem úgy zajlottak, mint napjainkban. Abban az időben délután összeült a szűk család, barátok, akik meg voltak vendégelve egy kis süteménnyel, teával, amiket házilag készítettek el a lányok, asszonyok. Ahogy dédim mondta: „*Ekkor még a rántott húst nem nagyon ismertük*”. Ükmamám két testvére volt ott, Mészár Erzsébet akit mindenki csak „Bözsinknek” hívott, illetve Mészár József, a legfiatalabb kisöcs. Kedves szomszédjaik is ott voltak, a Deskó család. Őket nem örökíti meg a fénykép. Ez is azt bizonyítja, hogy egy fotó nemcsak annyit jelent, amit ábrázol, hanem sok emléket felidéz, ezzel előhívva a régi múlt eseményeit.

A fényképet nézegetve, az is eszébe jutott dédmamámnak, hogy ezen a napon egy falubeli fiútól kapott egy szép csokor tulipántot, mely gesztus nagyon jól esett neki.

Akkoriban az emberek nem tudtak venni drágábbnál drágább ajándékot, így mindenki saját kézzel készített csekélységgel köszöntötte fel az ünnepeltet. Volt, aki kardigánt kötött, tortát készített, vagy épp egy csokor virággal kedveskedett a születésnaposnak.

4. Mészár József a kórházban (1961)

Ahogy már fent is említettem, ükmamámnak sok testvére volt. Itt láthatjuk legkisebb öccsét, Mészár Józsefet egy fiatal hölgygel, aki ápoló volt a Kaszonyi kórházban. 1961-ben készült a kép, amikor egy elég komoly tüdőgyulladással kórházba került a fiatalember és sokáig bent tartották. 2,5 hónapot kellett kórházban töltenie. Minden nap ükmamám ebédet és vacsorát vitt neki, mert a kórházban kapott ételt mindig átadta egy kisgyermeknek, aki több hónapja bent feküdt és nagyon rossz körülmények közt éltek a szülei.

A kórházi hetek alatt megismerkedett egy kedves ápolóval, akitől a gyógyszereket kapta. A kis hölgy nevét sajnos nem tudjuk, annyit tudhattunk meg róla, hogy rafajnai születésű volt és míg itt dolgozott, addig ide is költözött. A fotót egyik szobatársa készítette, akinek már akkor volt fényképezőgépe. Ezzel szerette volna megörökíteni az örök barátságot, ami igazából később több lett, mint barátság, csak a lányka szülei nem támogatták a kapcsolatot. Úgy gondolták lányuknak egy tanult férfi mellett van a helye, nem pedig egy paraszti munkással.

Miután hazaköltözött a nővére, még sokáig leveleztek Jóskával, de nem fordult komolyra a kapcsolatuk. Sokáig bántódott a fiatal ápolónő után, de be kellett látnia, hogy semmi remény. Nem sokra rá meg is ismerkedett egy Zsuzsanna nevezetű lánnyal, akivel hamar házasságot is kötöttek, született három gyermekük: két kislány és egy fiú.

5. *Mészár Magdolna és Kovács Albert házasságkötése (1963)*

A házasságkötés alkalmánál az apának igen nagy szava volt, főleg a fiúk esetében. Akkoriban a fonó, játszó és a gazdasági munka adott lehetőséget arra, hogy a fiatalok ismerkedni tudjanak. Illetlennek mondták azt a leányt aki csak úgy szóba állt egy legénnyel a hétköznapiakban.³²

Dédszüleim házasságkötése van megörökítve a fényképen. Az emberek életében nagyon fontos időszak a párvalasztás s ez már a régebbi időkben is így volt. Akkoriban sokkal jobban ragaszkodtak a szokásokhoz és a népi formához.

Az akkori időben a jegyes pár már jóval előre meghívta a vendégeket. Minden családnál személyesen mentek hívogatni vasárnap délután. Amikor már közeledett a nagy nap, előtte való vasárnap a fiatalasszonyok és a leányok levesbe való csigát készítettek. A lakodalom előtti nap pedig mindenki elvitte az oda szánt tyúkokat, ajándékokat. Abban az időben szokások közzé volt sorolható az is, hogy kinek mit kell ajándékba vinni. A koszorúslányok általában valami falra akasztható ajándékkal kedveskedtek, míg a

³² Molnár V. József: 2001

keresztanyák általában étkészletet vagy bármilyen más háztartásbeli kelléket vittek.³³ A fotó 1963-ban készült, Mezőkaszonyban a nagynéni udvarán, ahol az esküvő is volt tartva. Fridmann Miklós fotós készítette. A fényképen a menyasszony, Mészár Magdolna akkor töltötte be 28. életévét, mellette násznagya, Sverha József látható, aki bizonyára épp egy boldog gondolatot osztott meg vele, vagy egy viccet mesélt, szokásához híven. Előttük a négyéves Mészár Zsuzsanna és az ötéves Mészár Mária kislányok csodálják a menyasszonyt. Hátuk mögött Tóth Jolán, Nagy Gizella és Mártonyi Magda állnak.

A képen is jól látható, hogy már akkoriban is fehér ruhában álltak oltár elé a menyasszonyok, s elmaradhatatlan kellékként szolgált az általában fehér virágokból összeállított csokor is.

Akkoriban az esküvőket otthon, a ház udvarán tartották vagy a nagyszobában. Dédmamáméknak egy hosszú folyosón volt megterítve a mintegy félszáz embernek. Elmondása szerint: „Ha szűkösen is, de nagyon jól éreztük magunkat.” Az esküvő előtt pár nappal már elkezdték a készülődést. Akkoriban nem étteremből rendelték meg az ünnepi fogásokat, hanem a rokonság összefogott és közösen sütöttek-főztek. A lakodalmi asztarról nem hiányozhatott a friss tyúkhúsleves, a csirkepaprikás és a finom sütemények, amelyek elkészítését általában az idősebb asszonyok vállalták magukra.

Eközben a férfiak sem tétlenkedtek, az ő feladatuk volt az udvar és a háztáj rendezése, az asztalok és a székek összehordása szomszédoktól és a rokonoktól. S persze, a borozgatás melletti beszélgetés sem maradhatott el.

6. Dédmamám Szibériában (1964)

³³ http://karolyfalva.freeweb.hu/lakodalmi/lakodalmi_kepek.htm (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

Mikor ez a fotó a kezünk ügyébe került, láttam dédmamám arcán az őszinte mosolyt és pár könnyet kicsordulni szeméből. Kisebb koromban sokat hallottam már arról, hogy ő járt Szibériában és milyen élmény volt ez számára. 1964-ben dolgozni mentek ki a házasságkötésük után, hogy biztos anyagi helyzetük legyen a gyermekvállalásra.

Erdőgazdaságban dolgozott fakitermelésnél, ledöntött fákat tisztított meg az ágaktól. Traktor összeszedte és elvitte a raktárhelyiségbe. A fotón munkatársaival van dédmamám, hat ember közül ő volt egyetlen magyar, a többiek orosz és tatár nemzetiségűek. Nagyon jó csapat volt, segítőkészek és rendes emberek. Történt olyan is, hogy mikor -40 fok volt kint, mamát beküldték a fűtőházba és megcsinálták helyette a munkát. Itt tanult meg oroszul és mai napig nagyon jól elbeszélget. Nemhiába a gyermekvállalás lebegett a szemük előtt, már áldott állapotban érkezett haza Szibériából.

Ebből is jól látható, hogy már akkoriban is többen kerestek boldogulást külföldön, alaki csak ideiglenesen, de többen végleg elhagyták szülőföldjüket. Dédmamám elmondása szerint ismerősei közül páran Kanadába emigráltak, s aztán nem tértek haza.

7. Mészár Ilonka és gyermeke a Kaszonyi kórházban (1965)

Szibériából való hazatérésük után a fiatal házaspárt dédim nagynénje és beteg gyermeke várta. Ükmamám, Mészár Margit egyik öccse Orosziba nősült és feleségül vette Ilonát. Első gyermekük, Mészár Irén betegen született 1965-ben. A Mezőkaszonyban

található kórház jobb ellátást nyújtott, mint a Beregszászi vagy bármelyik más, így amellet döntöttek, hogy leköltöznek Mezőkaszonyba, míg nem javul a kicsi állapota.

1965 februárjában jöttek el ide. A gyermek és az édesanyja négy hónapot töltöttek itt, annak nagy részét kórházban, a többit pedig a családi házukban. Nem mutatott javuló tendenciát a kis Irénkre állapota, aki 1965. június 24-én Mezőkaszonyban hunyt el.

A család nagy gyászba borult a hír hallatán. A család nagy szerepet tölt be a válsághelyzetekben. Fontos ilyenkor az összetartó erő és a kötelék a rokonság között.

8. Ükmamám és nagymamám

Ez az első fénykép, amit nagymamám gyermekkoráról találtunk. 1969-ben készült Mészár Erzsébetnek, az ükmamám testvérének az udvarán. A kislány a nagymamám, Kovács Erzsébet, mellette pedig az ő nagymamája, Mészár Margit.

Kaszonny akkori fotósa Dudás Pál készítette a felvételt egy vasárnap délután. A szomszédokban élt a Varga család, akinél épp volt családi fényképeket készíteni. Egyedi kis biciklijére mikor fel akart ülni, észrevette, hogy ükmamámék a kapuban állnak és oda ment

hozzájuk beszélgetni. Úgy gondolták, megragadják az alkalmat, hogy pont ott van a fényképezőgép, csináltatnak akkor vele emlékebe egy fotót. Ez így is történt, felmentek az udvarra és a nagy almafa alatt, a kerítés előtt készítettek egy felvételt. Így az idő múlásával milyen jó is, hogy van egy ilyen emlék a család albumjában. Akkoriban a vasárnap a dolgozók pihenő napja volt. Nagymamám meleg szívvel gondol vissza az ilyen vasárnap délutánokra, mikor nagynénjénél mentek süteményezni és teázni.

9. Dédmamám a kolhozban (1971)

Az emberekben traumát okozott a kolhoz megjelenése. Megkezdődött a magántulajdonok bekebelezése és ebből nem maradt ki a mezőgazdaság sem.³⁴ 1971-ben készült a kép a kolhoz ideje alatt. A dohánytermesztő brigádot láthatjuk.

Nemcsak munkatársak, de jó viszonyt ápoló barátok is voltak. Középen dédmamám, Mészár Magdolna, jobb oldalra Kovács Emma és Varga Piroska, bal oldalra Orosz Róza, Tóth Irén és Balogh László. Előttük a csapat fiatal tagjai. A fényképet Dudás Pál készítette dédmamám kérésére. A képen szereplő emberek mindegyike kapott egy példányt emlékebe. Minden korosztály megtalálható a képen, van 50, 20, 43 éves ember is.

³⁴ https://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2020_03_orsoz_0.pdf (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

10. Temetés 1972-ben

Ahogy arról már a szakirodalmi áttekintésben is szó esett, nemcsak vidám családi fotókat találtam, kezem ügyébe került egy temetést ábrázoló fénykép is. Az 1970-es években még szokás volt e tájon a haláleset megörökítése is.

Voigt Vilmos A Magyar Folklór c. munkájában egyenes és érthetően írja le, hogy mi is a halál és az emberek milyenek képzelik el. Melyek azok a szokások amit az elhunyt hozzátartozóinak el kell végezni. Az emberi életben a halál az egyetlen olyan esemény ami visszavonhatatlan. Bár a házasságkötés is egy éltre szól de még sem zárja le annyira az ember életét mint a halál.³⁵

Bár tudjuk, hogy aki megszületik az sajnos meg is fog halni, de az emberek ezt nagyon nehezen tudják elfogadni. A fiatalkori halállal pedig teljesen nem tudunk azonosulni. A temetéseken megfigyelt szokásokból megfigyelhetnek olyan jelek is akár amelyek a egy következő halál következménye is lehet. Vannak különböző népi hiedelem mondák szerint ha a halottnak a szeme nyitva marad, az azt jelenti, hogy vár maga után valakit, vagy akár

³⁵ Voigt Vilmos: 1998

vannak olyan települések ahol Luca napon pogácsát sütnek s abba baromfi tollat tesznek és akinek sütés közben elég a tolla az a következő évben meg fog halni.³⁶

1972-ben tragikus hír érkezett a dohánytermesztő brigádnak. Dédmamám munkatársának hunyt el a fia 19 évesen.

Varga Piroska fiának koporsóját fogják az egykori osztálytársak. Mai napig nem tudni biztosra azt, hogy hogyan is halt meg a fiatal fiú. Falusi bál volt a klubban és nem tért haza onnan. Édesanyja reggel várta fiát, de hiába. Kötelességéhez híven elment dolgozni, majd ott érte a szörnyű hír. A fiú holttestét a vonatállomáson találták meg, ráfektetve a sínre. A valós igazság pedig gyilkosság volt. Volt Egy fiú banda Kaszonyban sajnos több embert is meggyilkolt és úgy gondolták, hogy ez a fiú is az ő áldozata lett. A fényképet szintén Dudás Pál készítette akkor, amikor kísérték utolsó útjára a halottat.

³⁶ <https://mek.oszk.hu/04800/04830/html/#4> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

III. Katonasorsok Kaszony településén

3.1 Katonaság az életünkben

A férfiak életében az egyik legmeghatározóbb esemény a múltban az volt amikor katonának kellett vonulniuk. Mindenki életében vannak rítusok melyek szerint az ember mindig egy fordulóponthoz ér. A férfiaknál a katonaság egy átmeneti rítus volt. Mezőkaszony területén is maradtak fenn katonákat ábrázoló fotók. Olyan fényképet amelyekhez élmények is kapcsolódnak hiszen a katonai élet tele volt izgalommal. Ezek azok a dolgok, amit soha senki nem vehet el tőlünk: a megélt pillanatokat. Gyermekként a nagyapáktól nagyon sok történetet hallottam, hogy számukra milyen is volt a katonaság. Mindig kacagás töltötte el a házat mikor ez a téma merült fel, hiszen mindenki számára unalmas volt már ugyan az a story huszadjára is.

Érdekelt ez a téma, így hát szerettem volna mélyebben belefolyni. Egy összesített anyagot szerettem volna begyűjteni, hogy a környezetemben élő emberek, családtagok, milyen katonai emlékekkel szolgálhatnak. Munkám során be szeretném bizonyítani, hogy igenis egy életre szóló élmény volt a férfiak számára a katonaság. A kutatásom során a hólabda módszer segítségével tettem szert pontos adatokra 5 adatközlő segítségével.

Amikor belekezdtem magába a kutatásba sajnos negatív tapasztalatokra tettem szert. Azok a férfiak, akikről tudtam, hogy katonák voltak és magasabb rangjuk volt is van nem szerettek volna a segítségemre lenni. Egymás után 4 férfitől is megkaptam azt a választ, hogy „Ne haragudj de én nem érzem magam alkalmasnak erre, próbálj valaki másat keresni...” Így hát szomorúságomba és elkeseredettségemben kicsit háttérbe szorítottam a kutatást. Majd néhány hét elteltével anyukám és nagymamám segítségét kértem abba, hogy ajánljanak nekem olyan férfiakat akik voltak katonák és szívesen is mesélnének erről. Ekkor alakult ki nálam a hógolyó módszer, hiszen vagy a szüleim vagy a jó szomszédok ajánlottak embereket akiknél mehetnék. S így láttam munkához, jártam házról házra és mindenhol örömmel fogadtak.

Próbáltam csak Kaszony, szülőfalum területén végezni a kutatást. 5 emberrel dolgoztam, abból 2 férfinak, pont a két nagyapámnak már csak a feleségük tudott információkkal szolgálni 3 férfi pedig személyesen mesélt nekem. Hol mosolyt, hol pedig örömkönnyeket csaltam az arcukra.

3.2 „Gyedovscsina” a katonáévek alatt

Kész Barna által végzett kutatásból megtudhatjuk, hogy Kárpátalja területén milyen katonasorok is voltak és hogy volt ez a régi időkben. Maga a kutatás arra a témára terjed ki, hogy milyen volt a hadseregbe való beilleszkedés, a nyelvi különbségek illetve a sztereotípiák. Bemutatásra kerül a „gyedovscsina” is. Ez egy orosz szóból ered ami magyarra fordítva öreg, idős jelentéssel bír és két fél közötti alá-, fölérendeltségi viszony van. Az alárendeltről mikor beszélünk akkor egyszerű megfogalmazásban azt mondhatjuk, hogy „csicska” ők azok akik a fölöttük álló emberek kiszolgálására vannak. Minden öregkatonának volt egy „csicskája” és ők cserében megvédték őket. Ez kb egy évig tartott a katonaság első évében s ekkor a neve „cserpák” volt. Ezt követően mikor az öregkatonaság leszerelt, a fiatal „cserpák” léphetett a helyére és ekkor már ő választott magának alárendeltet.³⁷ A fiatal katonáknak felénk sem volt könnyű dolguk, nehéz volt a beilleszkedés, környezetváltozás és a honvágy is erősen előtört bennük.

Magyar településen élő férfiak élményei és tapasztalatai lettek begyűjtve a szovjet sorkatonaság teljesítésével kapcsolatban. Salánk, Nevetlen, Sárosoroszi, Beregszász, Csetfalva, Verbóc falvakban folyt a kutatás. Nem csak az élmények, de a katonaalbumok és a levelek elemzése is terítékre került.³⁸ Az adatközlőim mikor megfogtak egy fényképet vagy kinyitották az albumot rögtön emlékek hada sorakozott a fejükbe és ezáltal jó érzés töltötte el őket.

Az adatközlő elmondása szerint az a bizonyos „gyedovscsina” időszak volt a legnehezebb a katonaság alatt. K kilométereket kellett futni minden második reggel fél pucéron vagy alsónadrágban egy ásóval a kezükben csak, hogy ne üres kézzel szaladjanak. Aztán idővel belejött mindenki és már segítettek a fiatal katonáknak, hogy minél hamarabb tudjanak menni reggelizni. A megkérdezett személyek elmondása szerint kellett ez a „gyedovscsina” időszak minden katona életében, hiszen ez megtanította a fiatalokat, hogy tisztelni kell az időseket és a katonai neveletésnek ez a korszak volt az első lépése.³⁹

Amikor a munkavégzés került szóba addig volt jó míg csak szóban parancsoltak rá a fiatal katonákra, nem pedig tettelegességig fajult. A fizikai munkálatokat csak a fiatalok végezték, az idősebbek pedig csak álltak és cigarettázva szemmel ügyelték, hogyan is dolgoznak. Voltak olyan esetre és példák, hogy raktárokra, farmokra, műhelyekbe vitték

³⁷ Kész Barna, 2020: 257

³⁸ Ua: 257:258

³⁹ Ua: 259

őket takarítani még azon kívül, hogy a saját portájukat is nekik kellett rendben tartani. Azok a fiatalok akik kiképzőtáborokba voltak megmenekültek a bizonyos „csicskáztatás” alól.⁴⁰

3.3 Bevonulás folyamata

Mint általában ahogyan ezt el is képzeljük behívót kaptak a férfiak és ennek hatására kellett bevonulni katonának. Kit hová küldtek oda ment, valaki vonattal, valaki repülővel érkezett az adott helyszínre. A saját civil ruhákat elvették tőlük és megkapták azt a formaruhát ami innentől fogva viselniük kellett. Az adatközlő kitér arra, hogy mennyire fontos szerepet játszott a katonai életben egy-egy ruhadarab helyes viselete. Ide sorolható a gallér felvarrása, hogy ne koszolódjon, a kapca feltekerése a lábra. Figyelni kellett, hogy ne csak belenyomják a csizmába mert az később csúnyára törte a lábukat.

A megkérdezett személyek elmondása szerint kellett egy fél év míg hozzászoknak ahhoz az életvitelhez ami ott várt rájuk. Aztán ahogyan szokás mondani, a „*Kényszer nagy Úr*”, így lassacskán mindenki alkalmazkodott a helyzethez. A legnehezebb dolog ami ehhez az életvitelhez talán a legnehezebben megszokható volt az a rend és a fegyelem megtartása.

A hazatérés sem volt olyan megszokott dolog a katonák életében, mivel ha szabadságot kaptak nem érte meg hazajönni. A két év alatt általában egyszer engedték volna haza őket, abban az esetben is csak pár napra és mivel több 10 ezer km-re voltak az otthontól több akár 2 hét is lehetett volna a haza és 2 hét a vissza út. Emiatt úgy gondolták arra a 2-3 napra nem térnek haza. A honvágyuk is nagyobb lett volna, ha egy huzamosabb idő után otthon lettek volna pár napot és újra vissza kell menni abba a közegbe ahol nem igazán volt minden az otthoni igények szerint. A szigorú szabályok mellett voltak bizonyos büntetések is. Erről mesél, Kész Barnabás egyik adatközlője bővebben: voltak figyelmeztetések, szigorú figyelmeztetések, volt amikor a kitűnő katona jelvényt megvonták valakitől, lefokozások történtek a beosztásokban illetve néhány napos elzárás is lehetséges volt egy fogdában. Voltak olyan esetek amikor nagyobb zűr keletkezett, több évre büntetőzászlóaljba sorozták be.

Egy katona mindig akkor kerül feljebb a ranglistánha egy fölötte lévő már leszerelt és ő kerülhet a helyére. Amikor leszerelt 1-2 csoport mindig annyi újonc érkezett a helyére és így mindig cserélődtek a beosztások is. Első egy évében „cserpáknak” nevezhetőek a katonák, azt követően válnak öregkatonákká.

⁴⁰ Ua: 259-260

A Kész Barna által végzett kutatásból következtetve arra a megállapításra juthattam, hogy a legnehezebben megszokható a szegényes élelem, az éghajlati körülmények, az előírások betartása. A kezdeti időszakban a nyelvi sztereotípiák, a kultúra és a nyelvtudás is befolyásolta a karpátaljáról érkező katonák azonosulását a helyzetben.⁴¹ Amit a katona a fronton vagy épp a fogságban tapasztal, azok alkotják számukra a visszatérő, fontos élményeket. Ez a két év erősen befolyásolja az életük további részét is.⁴² Sok esetben a háborús helyzetekről és az odakapcsolódó eseményekről nem mertek beszélni az emberek. A fotók amelyek hozzá kapcsolódtak, sok esetben a fiókok mélyére rejtették és nem akarták elő sem szedni őket.⁴³

3.4 Mezőkaszony áldozatai a Szovjet népiirtás alatt

Mezőkaszony lakossága 1944-ben 2658 fő volt. 1944. október 28.-án foglalták el és az 1945. július 2.-án összeállított lista alapján 368 férfi tartózkodott ekkor hadifogolylázárban. Az oroszok Magyarország és Románia ezen településein tartották a férfiakat fogságban, Magyarország: Cegléd, Dunafoldvár, Székesfehérvár, Zalaegerszeg, Budapest stb, Románia: Foksány, Máramarossziget, Temesvár. Voltak akik Szamborba és Sanokra kerültek. Akiket fontos kiemelni, az a 4 ember, akik mártírhaltak: Tóth József, Tar Árpád, Badalovics Ferenc, Darcsi János. 149 férfi szovjet fogságba került ami mai napig nem derült ki, hogy pontosan merre, illetve a katonák közül pedig 18 fő a harctéren esett el.

A hozzátartozók szerettek volna közbenjárni abban, hogy az elhurcoltakat kiszabadítsák de sajnos szinte mindig kudarcba fulladt ez. Az 1944. november 18-i regisztáriációsórán akik azt mondták magukra, hogy szlovákok, ukránok, zsidók azokat nem vitték. Ennek a kutatásnak az adatgyűjtésében nagy szerepet töltöttek be a következő személyek: Horváth Gyula, Petneházy István és Hegedűs Zsigmond. Horváth Gyula nem csak ezen kutatás iránt érdeklődött, de az irodalom is nagy szerepet töltött be életében. Kutatásukat 1983 – 1993-ban végezték mégpedig házról-házra jártak s ezáltal állították össze a túlélőkés a mártírok névsorát. Egy 1990.májusi felmérés szerint 36 fő tért haza épben, egészségesen, illetve 4 ember akik súlyos sérüléssel jöttek vissza s pár nap múlva elhaláloztak. Emlékművet állítottak a sztálinizmus és a II. világháború áldozatainak a

⁴¹ Ua: 262

⁴² László Lilla, 2008: 163

⁴³ Kész Réka, 2020: 264

tiszteletére. Ezt a lépést a három adatgyűjtő férfi tette meg és nekik köszönhetően áll ez az emlékmű.⁴⁴

3.5 A kutatásom folyamatának ismertetése

Ahogy már a bevezetésben is említettem a hólabda módszert alkalmaztam a kutatásom során, hiszen mindenki küldött valahová, hogy ki is tudna a segítségemre lenni. 6 háznál jártam ahol mindenki tárt karokkal várt. Próbáltam a családkba keresni nagyapáimról katonafotókat, hiszen ők nagyon közel álltak és állnak hozzám. Sajnos az egyik nagyapám és dédpapám már nincsenek közöttünk és nem tudtam nosztalgiázni velük, de a pozitív oldala, hogy rengeteget meséltek nekünk arról, hogy milyen is volt a katonaság.

Visszaemlékezve mindig neveltünk magunkban, hogy nem volt egy olyan családi ebéd vagy vacsora, ahol a papák ne mondták volna el minden alkalommal ugyan azokat a katona storykat. Szó szerint a csapból is ez folyt, mert számukra egy örökre szóló pozitív élmény volt. Nagymamám és dédmamám is pontos információkkal tudtak szolgálni. Meglepetésünkre én is több dologra emlékeztem akit már az évek alatt hallhattam.

Édesanyám apukája, Lukács Béla aki bár már nem tudott 100%-os bedobással segítségemre lenni a betegsége miatt mégis örömmel várt. Megpróbált minden gondolatát összeszedve értelmes válaszokat adni és a végére szó szerint könnyek között mesélt, hogy milyen szép barátságok is alakultak ki.

A következő adatközlőm, Kiss István aki hozzám nagyon közel álló személy. Anyukám barátnőjének az édesapja. Gyermekként nagyon sokat voltam nálunk és mindig unokájukként tekintettek rám. Érkezésemkor a felesége a kedvenc süteményemmel várt, mert emlékezett, hogy régen mennyire szerettem. A kályha melege mellett egy egész estén át beszélgettünk, hogy milyen is volt a katonaság az ő számára.

Keresztapám, Tóth Levente katonafotóit is előkerestük és személyesen mesélt arról, hogy ő miként élte meg a katonaságot. Fiatal fiúként milyen érzések kavargtak benne és hát megtudhassuk azt is tőle, hogy milyen volt a katonaság már az 1970-es években.

Édesapám oldalról a nagyapám, Tóth Sándor aki sajnos távozott nemrég az élők sorából, de számos katonaélményt és fotót hagyott hátra nekünk. Az ő katonaélményeit kedves felesége, Tóth Erzsébet, nagymamám mesélte el.

Dédnagyapám, Komári Béla katonaságáról is dédmamám ejtett szót. Felidézte miket hallott a férjétől és miként emlékezett arra a pár évre.

⁴⁴ Dupka György, 2014: 74-76

Lukács Béla

Az adatközlőm elmondása szerint 1977-ben kapott egy behívót, hogy katonának kell mennie. Abban az időben minden férfire ez a sor várt s 1977 őszén ő is elment. Boriszovba vitték először, ott szolgált egy fél évet, aztán továbbvitték Ucsepkára (a település neve ahol fél évet töltött). Ott is kevés időt töltött, mindössze 7,5 hónapot. Továbbá a szerzsánti iskolában helyezték el és ott töltötte a maradék idejét. Vele volt Palágyi István Kaszonyi lakos aki annó osztálytársa is volt. Élményei inkább a fotók nézegetésekor elevenültek fel.

Ez a fotó Ucsepkán készült. Hadsereg napi ünnepség volt és nekik is vonulni kellett. Itt az ő csapata látható. Ezen a helyen csak ez az egy kép készült.

Több részre volt felosztva a csapatuk és így 5-6 fős csoportokba voltak kiküldve különböző lövészárkokhoz. Ez a fotó egy tavaszi napon készült azzal a céllal, mert az egyik csoporttársának születésnapja volt és titokban csináltattak egy fényképet. A katonák a fotók segítségével próbálták a civil világban fontos születésnapot megváltoztatni. Ilyenkor visszaemlékezés gyanánt jó érzés töltötte el az adatközlőmet, hogy azt a bizonyos születésnapot őt együtt ünnepelték.

A következő fénykép a Szerzsánti iskola étkezdéjében készült, ami az erdőben volt. Nagyon jó kapcsolatot ápoltak a szakáccsal és így mindig kaptak valami plusz ételt is. Ha kellett segítettek krumplit pucolni, mosogatni vagy akár más konyhai munkát is csináltak. A katonák számára fontos dolog volt a tápláló étkezés, hiszen kellett nekik egész napra az energia. Szerencsében részesült az a személy, aki jó kapcsolatot ápolt a szakáccsal. Néha ha segíteni is kellett és nem mindig volt kedvük hozzá, nagyon hamar és kedves gesztusokkal viszonzta ezt nekik a szakács. Jó volt annak aki közel ült a tűzhöz.

Elmondása szerint próbálták a katonaság alatt is karban tartani magukat, hiszen tudni illik, hogy ott a fiúk legtöbb esetben izmosan tértek haza a katonaságtól mert ott egyébként is volt torna, illetve ahogyan szabadidejük engedte próbálgatták a híres „turnyikot” és egyéb más gyakorlatokat. A fotón is látható, hogy a szokásos baráti kör épp egy délutáni „turnyikozás” közepette van lefotózva. Nagyapám, Lukács Béla áll középen és ő tartja épp barátjának két kezét. Látni a fiúkon, hogy mindenki jó erőben van és viszonylag izmosak. A katonák életében fontos volt, hogy jó fizikai erőben legyenek. Napközben sokszor kellett nehéz dolgokat emelgetni vagy cipekedni és ezért fontos volt, hogy jó erőbe tartsák magukat. Általában esténként vagy késő délután tudtak tornázni.

Katonaévei 1979-ben ért véget s ekkor iskoláskori barátjával Palágyi Istvánnal mindketten hazatértek. Vonattal indultak haza, majd egy hosszú sétával zárva értek a szülőfalujukba, Mezőkaszonyba. Hazatérésük után a szülőknek örömmel mutatták be az ott készített albumot. Esténként mikor már tudták azt, hogy a tisztek nyugovóra tértek, mindenki elővette a párnája alól az albumot és sokszor csak a hold fénye alatt ragasztották bele a fényképeket. Titokban kellett tartani, mert nem volt szabad fotót csinálni a katonaság alatt.

Valahol mélyen tudták a tisztek, hogy mindenki párnája vagy fiókja alján lapul egy ilyen készülődő album de azért nem volt ajánlatos, hogy erre fény derüljön, mert szigorú büntetés járhatott érte. Az album sokáig nem volt meg, aztán mivel én kértem nagyapától így napokon keresztül keresték, míg eszébe jutott, hogy a családi házba, az anyukájánál van.

Kiss István

A katonai besorolása előtt ő is vett részt regruta bálon ami hozzá kapcsolódott a katonaság kezdi időszakához. A regruta bál azt takarta, hogy a hadköteles fiúk engedélyt kértek arra, hogy bált szervezhessenek a falujukba. Ide mindenkinek elmennek a szülei, rokonai, barátai és minden fiú hív magával egy lányt. Ezen az eseményen részt vesz a bíró is, akinek a megjelenése után egy dobszó jelzi a regruta bál kezdetét. A legények fején lévő kalapjukat leteszik, mire a lányok erre várnak és mindenki el veszi a saját párja kalapját, kiszaladnak vele és feldíszítve viszik vissza.

A fiúk miután észre vesszük, hogy nincs meg a kalap, lányok ekkor énekelve mennek be vele. Mindenki felkéri egy pörgős csárdásra a párját és ezt követően a bíró elbúcsúztassa a fiúkat a szülőkről, rokonoktól, falubeliectől. Ezt követően a fiúk tánra kérik fel

édesanyjukat, a lányok pedig körtáncsal veszik őket körbe.⁴⁵ 1979. november elején kapta meg a „poveszkát”⁴⁶ hogy katonának kell állnia. Az orvosi papír kijárása után egészségesnek és hadkötelesnek nyilvánították így mennie kellett. Pá hét elteltével 1979. november 26. reggelén elindult Szolyvára, ott volt a gyülekező. Ott találkozott a Csonkapapi a Jánosi és a Gecsei fiatalemberekkel. Itt egy napot töltöttek, reggel vonatra ültek. Nagyon jól emlékszik, hogy édesanyjának azt mondták, „nem messze visszük a fiát”. Ahogy elindult a vonat négy kerek napot utaztak, míg Murmanszkba nem értek. Onnan elkísérték őket egy hajókikötőhöz ahol elosztották a csapatot. A felét hajóra tették a másik fele pedig maradt ott a helyszínen. Beültették őket a hajóba aki Szetnavolokba vitte őket. Ott töltöttek egy hónapot, felvették az esküt, egész nap csak meneteltették őket, hogy helyes tartásuk legyen.

A négy magyar fiút négy bázisra helyezték el. Istvánt Zápolárba vitték hajón a rakétásokhoz. Ez a hely egy hegysziklának a tetején volt és csak hajóval lehetett megközelíteni minden oldalról. Ott tanulták meg igazán, hogy milyen is az igazi tél. A legnagyobb hófúvásba, hidegbe kellett havat lapátolni, senkit nem érdekelt, hogy fázik a katona hiszen ez volt a „dolga”. Kaptak meleg ruházatot, eredeti báránybéléses nadrág, dzseki és néha kesztyű. A kikötő ami mellettük volt egy nap elfújta a hatalmas szél, már csak deszka darabok lebegtek a víz tetején. Időjárás terén a nyári melegség csak 15 fok volt. Szinte mindig fújta a szél. Beállt a nyári forduló s volt olyan nagy, hogy 0-24-ben sütött a nap. Bekövetkeztek a fehér éjszakák is. Hatalmas élmény volt hogy láthatták a „Szevernyeszialt” vagyis mikor az égbolton színek játszanak.

A szállásuk faházak voltak ahol mindig nagyon meleg volt és ott soha nem fáztak. Egy kaszárnyában 25 ember volt elszállásolva. Emeletes ágyakon kellett aludni. Az étkeztetés is kiváló volt. Három tisztnek a feleségei voltak a szakácsok és kifogástalanul főztek. Minden reggel kakaós kávé volt mert nagyon sok tehene volt a csapatnak. Halat minden nap ettek, vagy ebédre vagy vacsorára.

Nagyon szép barátságok születtek a katonaság alatt. Voltak kirgizek, azerbajdzsánok, orosz fiúk. Legjobb kapcsolatot egy kirgiz fiúval ápolt aki boxoló volt. A kirgiz név a 8. századból származik. Azt állítják a kirgizek, hogy ennek a névnek 40 lány név megfelelője van. A nyelvüket értik a kazahok és az üzbégek is. A gyerekek orosz, angol, kirgiz nyelvet tanulnak az iskolában.⁴⁷

⁴⁵ http://www.epa.hu/03000/03018/00062/pdf/EPA03018_honismeret_1985_03.pdf 47-48 (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

⁴⁶ „poveszka”: katonai behívó

⁴⁷ <https://www.yoair.com/hu/blog/the-kyrgyz-people-culture-etiquette-and-traditions/> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

A kirgizek és az azerbajdzsánok soha nem egyeztek és mindig veszekedés volt közöttük, volt rá példa, hogy össze is verekedtek. Ekkor a kirgiz fiút leküldték a farmra dolgozni, amit ő nagyon élvezett. Így hát azért volt mindig kakaós kávé mert a kirgiz fiú minden hajnalba már fejte a teheneket. Voronyezsi fiúkkal is jó kapcsolatot ápolt, könnyen szót értettek. Érdekesség, hogy volt egy ukrán fiú akivel senki nem barátkozott, nagyon magának való volt.

Amikor már a téli időszak lement és jöttek a viszonylag jó idők akkor nagy rakétákat kellett őrizni. Ha bevetések voltak akkor rövid távokat nagy sebességgel kellett végigfutni. A rakéta kilövőből mikor kiengedtek egy rakétát 45 mp belül rajta kellett, hogy legyen az új rakéta. A rakéta nagysága: 7m 25cm volt. A fából készült lépcsőzetes építményen kellett fel-le szaladni, majd onnan a rakétákhoz sietni. Ez minden napi program volt. Ez mind a Norvég határ mentén volt, azt a részt őrizték. Mindössze 25 km volt tőlük Norvégia. A fényképen Kiss István látható 1977 telén. Emlékei szerint bizonyára havat lapátoltak a kikötőjük körülés akkor készült a fotó. Vastagon öltözött ruházatban és a híres „usánka”⁴⁸ sapkában. Mögötte a tenger látható és annak a kis sziget része ahol éppen ő szolgált.

Ezen a fotón az imént már említett hajó van. Ezzel hozták nekik az élelmet. Ekkor reggeltől estig pakoltak és pakoltak. A hajó előtt ő maga Kiss István áll, a fényképet pedig kirgiz barátja készítette.

⁴⁸ „usánks”: báránybőr sapka

A kirgiz és orosz barátjával egy fotó hólapátolás közben. Látni mekkora hó esett. Az ott álló téglakülső ablakáig majdnem felér. Tudni kell erről a házról, hogy nem volt olyan maga építésű mint az itthoni házak. Sokkal lejjebb helyezkedett el az ablak és alacsonyabb volt az ajtó is rajta. Számukra ez eleinte furcsa látvány volt.

Komári Béla

Komári Béla 1944. január 21. születésű, Mezőkaszonyi lakos és az én kedves nagyapám. Sajnos 2016. június 17. elhunyt s ezért ő maga már nem tudott mesélni katonaeveiről, de felesége Magdolna, dédmamám szíves örömet kereste elő a fényképeket és közösen elevenítettük fel, hogy mit is mesélt nekünk annó a papa. Jómagam is gyermekként nagyon sokat hallottam róla, hogy mit élt át az idő alatt és hogyan is emlékszik vissza.

1964 október 25. jött a poveszka, hogy katonának kell állni. Igazság szerint nem lett volna szabad, hogy elvigyék mert a bokájával problémák voltak, de ő úgy gondolta akkor lesz igazi férfi ha maga mögött tudhat pár év katonaságot. Rá két hétre november 10. körül vele együtt 7 kaszonyi fiú indult katonának. Jerema István, Ricsi Imre, Kőszegi László, Balla István Végső János, Albók József és ő indultak útnak. Nagyapám 5 reguta bálon vett részt s azt követően ment katonának. A zápszonyi vonatállomásig szekérrel mentek a fiúk énekelve, vigadozva. Lembergig mentek aztán átszálltak a Harkivi vonatra, ott egy nagyon kedves család mellé kerültek akikkel egész úton jókat beszélgettek.

Érkezésük után a vonatállomáson várták őket a tisztok és elosztották ki hová megy és milyen munkára alkalmas. Az ő tiszte véletlenszerűen egy Kaszonyi vezetéknévű mber volt. Nagyapát technikusként első perctől, különböző dolgok megjavítása volt az ő munkája.

Kárpátaljai születésű idegen fiúkkal kerül egy szobába, akikkel nagyon jó kapcsolat alakult ki közöttük. Nagyapa mindig kiállt a barátaiért, egy viszonylag nagyobb darab fiatalember volt, akiben azért volt erő.

Az étkeztetésre soha nem panaszkodott, mindig finom, bőséges ételekkel látták el őket. Kaptak zsoldot, 3 rubelt, amit mindig gyűjtögetett. Nem cigarettázott, jobban szerette inkább a hasát.

Itt látható a kaszonyból ment fiúk csapata Jerema István hiányával. Jobb szélén található Ricsei Imre, középen Balla István, bal szélén Albók József, hátuk mögött az alacsonyabb termetű Kőszegi László, mellette pedig nagyapa, Komári Béla.

Hadsereg napján műsor volt és összegyűlt a csapat. Mindenkinél fegyver és így nézték végig a műsort. Nekik akkor különös feladatuk nem volt csak menetelni kellett. Azon az éven voltak először ilyen eseményen, majd következő éven szólaltak fel már ők is. Mindig az idősebb generáció lépett fel. Pont egy dohányzásra kijelölt helyen készítettek fotót mert ott nem látták a tisztek, hogy fotózkodnak. Legelöl áll nagypapa, tartja büszkén a fegyvert.

Akkor voltak katonák a testvérei is mikor ő. Komári Sándor és Komári György. Meglátogatták nagypapát meglepetésből mert egyszer kapott szabadságot 2 hétre jöhetett haza de akkor öccse és bátyja nem volt itthon így nem találkozhattak. Jobb szélén bátyja Komári György, Középen öccse Sándor és bal szélén nagypapa, Béla. Akkor hazaküldték ezt a fotót édesanyjuknak. Igaz, hogy egy hónap elteltével kapta meg de a fénykép láttán nagyon boldog volt, hogy egybe lássa fiait.

A 3 év letelte után eljött a leszerelés ideje és büszkén emelt fővel térhetett haza. Ottani barátokkal, tisztekkel és szobatársakkal is nagyon sokáig tartotta a kapcsolatot.

Tóth Sándor

Tóth Sándor az én nagyapám apai ágról, aki született 1947. február 22.-én és sajnos 2021. október 25.-én hunyt el. Katonaéveiről sajnos már nem mesélhettem nekem, de szerető felesége, nagymamám, Tóthné Nagy Erzsébet minden emlékezetét felelevenítve megpróbált segítségemre lenni. Jómagam is nagyon sokat hallottam gyerekként milyen is volt papa katonasága. Annyira szerette volna ha én 8-9 éves gyerekként ültem volna mellette és hallgattam volna miket is élt meg ő ott, de akkor még nem igazán kötötte le a figyelmemet.

1966. nyarán kezdte meg katonaéveit. Ősszel kellett volna menni neki, de jött a levél, hogy söfőröket keresnek a katonasághoz és most kellene menni. A faluból akkor 5 fiú ment, nagypapa egykori osztálytársával, Baksa Zsolttal került az elejétől fogva egy helyre.

A Zápszonyi vonatállomástól indultak és Bálogoja volt a célpont. Érkezése után a 3 évét végig itt töltötte. Söfőrként szolgált mindvégig, általában alkatrészeket szállított A pontból B-be. Voltak olyan napok mikor egy autó lerobbant vagy elromlott akkor őt küldték ki oda. Ahogyan mondta mindig: „Neki katonaság alatt a kormány volt a fegyvere”.

Tudni kell róla, hogy világ életében jó étvággal rendelkező ember volt, nagyon szerette a hasát. Katonaság alatt kifogástalan volt az élet, társaival többször cserélgettek, ki mit szeretett jobban.

Ezen a fotón látható ő maga és a kocsis amin dolgozott 3 éven át. Első nap megkapta és végig társa volt. Katonaság alatt tanult meg teljes mértékben vezetni. Voltak ott idősebb tisztek akik Ezen a fotón látható ő maga és a kocsis amin dolgozott 3 éven át. Első nap megkapta és végig társa volt. Katonaság alatt tanult meg teljes mértékben vezetni. Voltak

ott idősebb tisztek akik segítettek neki ebben és bevezették a söfőrök nagy világában.

Három barátal akikkel mindig egymás segítségére voltak. Bal szélen nagyapám, Tóth Sándor látható, mellette barátja, Baksa Zsolt, előttük pedig egy Muzsalyi fiatalember akinek a nevére sajnos nem emlékezett nagymamám.

Közvetlensége és kedvessége miatt mindig a szeretett emberek közzé tartozott. Így volt ez katonévei alatt is, sok barátra tett szert és mindenkivel próbált jó kapcsolatot ápolni, mert mindig azt mondta „A harag sosem vezet jóra”. Ezen a fényképen nagyon sok katonafiú látható. Közöttük vész el valahol nagyapa is, de a minősége miatt sajnos nem vehető ki hol is van.

Érdekességként csatolnák egy fényképet, amin bár nem nagyapám van de az unokatestvére aki akkor kezdte katonaságát mikor ő már leszerelt. Tengerész katona volt, Tóth József. Ez a fotó 1970-ben készült. Szülei, keresztszülei nagyon büszkék voltak a fiúra. 2,5 évet volt katona de szüleivel az idő alatt nem tudott találkozni, mert ők sem tudtak menni hozzá és József sem utazott haza. Mindennapjait a tengeren töltötte.

Tóth Sándor 1969 nyarán szerelt le és tért haza. Vonattal szeretett volna hazaindulni de reggel ahogy kiért az állomásra közölték vele, hogy a mai járatok elmaradnak mert baleset volt egy vágányon ezért csak másnap reggel indult haza. Az éjszakát barátjával a vonatállomáson töltötték. Testvérenek, Tóth Gábornak 1969. május 15. volt a lakodalma amit nem lehetett meg itthon. Hiába kérte, hogy várják meg míg ő hazajön, nem tették. Többször meg is jegyezte, hogy egyetlen testvére menyegzőjén nem lehetett itthon.

IV. Kárpátalja a Szovjetunió ideje alatt

4.1 Szovjetunió kialakulása

1945-1991 között Kárpátalja, mint földterület a Szovjetunióhoz tartozott. Abban az időben a hivatalos neve Kárpátontúli terület (Zakarpatszka oblaszty). Kárpátalján 1943-tól folyt a Szovjetunió által irányított partizán-tevékenység. A legnagyobb harc Csap városáért folyt ekkor. A háború előtti határok elismeréséről a Szovjetunió és Csehszlovákia 1941-ben és 1943-ban egyezményt írt alá. Kárpátontúli Ukrajna Népi Bizottságai első kongresszusa támogatta a szovjet katonaság felkészítését, amelynek Munkács adott otthont. Ezen a kongres

szuson több partizán vett részt, illetve a 18. hadsereg parancsnokságának képviselői.

Ezen az ülésen javaslatként tették fel sokak között azt is, hogy a háború végezetével Kárpátalja tartsa meg önálló államiságát. Végezetül olyan határozatot fogadtak el, hogy a Kárpátok túloldalán élő ukránokkal egyesülhessenek. Míg az átmeneti időszak Magyarországon 1945-1948 között történt, addig Kárpátalján 1944 végétől 1945-ig tartott. Ez idő alatt az értelmiség többnyire Magyarországra és Csehszlovákiába telepedett át. Három napos munkatáborba vitték a Munkácsi kongresszus előtt a 18-55 év közötti férfiakat, akiket a Szolyva településre vittek elsősorban, majd onnan a szibériai lágerekbe vittek őket, ahol nagyon sokan életüket veszítették vagy csak évek múlva térhettek haza. A németeken kiköltöztették Kárpátaljáról, a románokat pedig moldovánokká nyilvánították, a ruszinokat ukránoknak nevezték.⁴⁹

4.2 Érdekességek a szovjet életről

A szovjet időszakban az 1970-80-as évek alatt az emberek életében szürke hétköznapiak voltak. Fő központ az emberek életében a munka volt, mert minden szovjet embernek kötelező volt munkát vállalni. Bő választék állt az emberek előtt munkalehetőségek céljából mivel ekkor rengeteg gyár épült ahol dolgozhattak, illetve a falvakban pedig kolhozok működtek.⁵⁰

Ezen kort a diktatúra szóval is tudnánk illetni, mivel teljesen igaz volt rá. Ahogyan a Beregszászi Népszínház igazgatója, Schober Ottó fogalmazott: : „Ebben a „csodás” korban, amikor a „bőszézarú” Sztálin-ábrázattal volt tele, a beregszászi járási kultúrház címére ötven darab főelvtársi portré érkezett azzal a céllal, hogy a ház szakemberei osszák szét a

⁴⁹ http://real.mtak.hu/13240/1/FCS_268_Tankonyv2008.pdf (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

⁵⁰ Csanády György, 2004: 269

falusi kultúrintézmények közt, nehogy valamelyikben véletlenül a nagy vezér képe nélkül maradjon egy-egy fal vagy szeglet.”⁵¹

A szovjet időszakban voltak különböző jellegzetes napok amelyeket mindenki nagyon várt. Ide sorolhatóak: vetélkedők, kultúrpalota, munkaszombat, labdarúgás.

Az akkori korban is már egyre közkedvelté váltak a különböző vetélkedők. Ekkor mindenki versenybe szállhatott. Valamilyen nevezetes esemény margójaként szerveztek különböző vetélkedőket, amelyeken osztály, osztállyal mérhette össze tudását vagy erejét.⁵²

Voltak olyan vetélkedők amelyet a felszolgálók miatt rendeztek. A küzdelem „A szakma kiváló dolgozója” címért ment. A cím megszerzéséért három nevezetes Beregszászi étterem versenyzett – a Kárpáti, a Fácán és a Fehér Kő. A vetélkedők előtt a csapatok mindig megbeszélést tartottak, hogy ki milyen pozíciót fog betölteni a verseny alatt. Az étterem képviselői és főpincérei is megbeszélést tartottak. Ezen megbeszélésen szó esett a vendéglátás fortélyairól és arról, hogy miként kell helyesen fogadni és ellátni a vendégeket. A vetélkedő során a játékosok „tétéleket” húztak és annak irányítása szerint végezték a feladatukat. Volt benne egyaránt elméleti és gyakorlati rész is. Azok számára is hasznos volt ez a verseny akik esetleg nem nyertek helyezést, mivel az egymástól hallott dolgok nyomatékosítva lettek.

Ekkor az első helyezést a Fehér Kő étterem fiatal pincére vitte el, a második helyezést ugyancsak a Fehér Kő dolgozója kapta meg, a harmadik helyezést pedig a Fácán étterem pincére tudhatta magáénak. A verseny zsűri csapata büszkélkedhetett több képzett szakemberrel, étteremvezetőkkel és sok esetben főpincérek is helyet foglaltak ennél az asztalnál.⁵³

4.3 Régi szép idők

Ahogy a mondás is tartja „*Ahány ember, annyit történet*”. Kutatásaim során teljes mértékben be is bizonyosodott, hogy mindenki más és más élményeket, történetet tud mesélni ugyan azon korszakról. Pont ilyen téma a Szovjet időszak, maga a kolhoz az emberek életében. Szinte minden család életében jelen volt a kolhoz és még mai napig is visszatérő emlék lehet egy családi ebéd vagy egy hétköznapi beszélgetés mellett. Jómagam is szívesen hallgatom azon évek gyönyöreit vagy akár nehézségeit.

⁵¹ Shobert Ottó, 2008: 30

⁵² Netrufal Anna, 1973: 4

⁵³ 8Mester Magda. Pincérek vetélkedője.

Abban az időben hogyan élhették meg az emberek a kommunista időszakot? Mindenkire egyformán hatott az a kor? Mit adott az embereknek maga a kolhoz? Ezen kérdésekre ki tudna élethű válaszokat adni, mintsem az aki megélte ezt a „korszakot”. Erről az életről mesélt Komári (Mészár) Magdolna.

Az első emlék a kolhoz megalakulása folytán nem igazán pozitív volt. Szomorú volt látni, hogy az emberek udvaráról vitték lefelé az állatokat, terményt vagy akár még a hamut is elvették a családoktól. *„A mi családunktól jóformán semmit nem vettek el mert szegény család voltunk, volt egy tehenünk de azt nem vitték el mert hét gyerek a háznál, méghozzá hét árva gondolták had legyen nekik.”*⁵⁴ A szovjet rendszer alatt nagyon nehéz volt a megélhetőség így már fiatalelként munkához kellett látni, amivel legalább egy kicsit be tudunk segíteni a szüleinknek. Lehetőség volt zöldségtermesztésben munkálkodni mivel rengetek hagymát termelt a Kaszonyi kolhoz és iskolás gyerekeket toboroztak a munkára. Mindenki számára kimérték egy területet és az után kapták a normát. A norma az különböző árban volt mert volt olyan, hogy fizetség gyanánt adtak terményt mert kevés volt a pénz. *„Adtak három rubelt, na de viszont adtak terményt, krumplit adtak, tengerit adtak szóval mindent adtak akkor ami termelt a gazdaságba, azt adtak.”*⁵⁵ A zöldségtermesztés után a dohánytermesztés volt az a munkaterület ahová kellett a szorgos kéz és így sok embert rögtön oda tettek át.

Mindig változott a kollektíva mert vagy jöttek új munkások vagy cserélődtek. Minden ember a kolhozra volt utalva, oda lehetett menni dolgozni, így voltak idősebbek, fiatalabbak. Külön voltak csoportokra osztva az emberek: voltak tengeris csoportok, dohányosok, zöldségesek.⁵⁶

Abban az időszakban korán kelt fel a nap, már reggel hatra munkába kellett állni és szorgosan csinálni a kiadott feladatot. Ebédszünet általában másfél, két óra hossza is volt, főleg a nyári meleg napokon amikor az emberek nem mentek haza csak ott egy bokor tövébe, hűvös helyen elfogyasztották az ebédet ami vittek magukkal és kicsit rápihentek a délutáni munkára. Ez az idő is mindig kacagással és jókedvvel folyt. Mindenki emberi módon viselkedett a csoportvezető, nem volt megalázás. A munkások nem is adtak okot a főnöki szigorra, mert mindenki végezte a saját dolgát, nem volt lazulás. Abban az időben az emberek szívvel lélekkel dolgoztak, nem a muszájság hajtotta őket. Ekkor az emberek próbálták maguknak kitermelni az élelmet, hogy nagyon kevés dolog miatt kelljen a boltba

⁵⁴ Adatközlő: Mészár Magdolna (1943) nyugdíjas

⁵⁵ Ua.

⁵⁶ Ua.

menni és pénzt költeni. „Állatokat lehetett itthon tartani, az az egy disznó mindig volt, apró jószág is volt, csirke sok volt.”⁵⁷

A kolhoz idején szigorúan meg voltak tartva az ünnepnapok is, mint például a május 1. május 9. vagy akár a március 8. Akkoriban ezek a napok szabadnapok voltak és mindenkinek részt kellett venni ezeken az ünnepségeken. Május 1. már hajnalban trombitaszóval ébresztették a falu lakóit. Kapott a kolhoz autót aminek a tetején álltak, ültek az emberek és úgy vitték őket Beregszászba a szerepre. Sok katona volt ekkor Kaszonyba s azok feleségei is mindig készület különböző műsorokkal. „*Tiszteknek a felesége mindig felléptek, hát ha visszaemlékszek rá azok csináltak olyan „császtucsát” hát azok úgy tudtak táncolni, cigánykereket hánytak, mindent a világon, úgy, hogy zene nélkül meg ilyen ünnepi műsor nélkül a május 1. nem ment le.*”⁵⁸

Szórakozási lehetőségek is adóttak voltak. Minden két hetente bálokat szerveztek a falú klubjában és ott mindenki ki mulathatta magát. Szüreti mulatság is mindig megrendezésre került, cigány muzsikosok zenéltek. Jöttek más faluból a fiúk, lányok és mulatott mindenki mindenkivel. A klub ami otthont adott ezeknek a rendezvényeknek, egy magán tulajé volt, Nagy Juskáé és elvették tőle, így állami kézre került.

Jeles ünnepnapokhoz tartozott a március 8. is, amikor a nőket ünnepelték. Ekkor minden hölgy aki a kolhozban dolgozott kapott egy ki csekély ajándékot. Volt amikor virágot kaptak, fejkendőt, selyem harisnyát.

Nagy szigor volt az egyházak részéről. „Abban az időben nem lehetett konfirmálni!” – fejtette ki gondolatát adatközlőm. Amikor bejött a szovjet rendszer akkor már konfirmálás nem volt. A vallásgyakorlást korlátozták és a református tiszteletest el is vitték Kaszony településéről. Egyes hírek szerint börtönbe is zárták. Voltak a településen olyan családok akik előtt nem volt akadály és mindennek ellenére ők elmentek a templomba. „*Amikor teljesen szétvált Ukrajna akkor lett engedélyezett a vallásgyakorlás.*”⁵⁹

4.4 A kolhoz bemutatása egy házaspár szemszögéből

Kutatásom során fontosnak véltem azt, hogy olyan személyekkel is készítsek interjút akiknek életükből soha nem lehet kitörölni a kolhoz és a vele járó mára örömeit vagy

⁵⁷ Ua.

⁵⁸ Ua.

⁵⁹ Ua.

régmúlta visszatekintő küzdelmeket. Adatközlőim Sass Lajos(családjuk harmadik Lajosa) és neje Sass Éva. Beszélgetésünkben a Beregi és Kaszonyi kolhoz került terítékre.

Beregen a Lenin korhoz dominált abban az időben. Ide tartozott akkor Bereghez még Kígyós, Beregújfalú. Abban a korban mindenkinek gyerekként munkába kellett állni akár a szülők vitték a gyerekeket magukkal vagy egyénileg vállaltak munkákat. *„Talán hatodik osztályos voltam, amikor édesapám elvitt magával dolgozni Beregszászi Konzervgyárba ládát szegelni.”* – mosollyal az arcán emlékezett vissza adatközlőm, Sass Lajos.

Kedves felesége, Sass Éva mesélt első kolhozbeli tapasztalatairól. Először iskolás korában dolgozott ott gyümölcstermesztésben majd rutinná vált és minden nyári szünidőben oda mentek a többi gyerekekkel. *„Minden nyár elején eldöntöttem, hogy majd ebből a pénzből mit veszek magamnak aztán mikor végül kézhez kaptuk azt a kis pénzt, nem sok mindenre jutott, főleg odaadtam anyámnak s ő majd rendelkezett fölötte, mert abban az időben minden fillérre szükség volt.”*⁶⁰

Ahogy az elején említésre került adatközlőm harmadik Lajosként született a családban, nagyapja kádár volt még a régi világban még jóval a korhoz rendszer előtt volt egy kádár műhelye *„ahol tizenhét kádár ütötte a hordót.”*⁶¹

A Cseh világban olyan anyagi háttérrel rendelkezett az adatközlőm nagyapja, hogy meg tudott venni egy cséplőgépet. Nem kellett egyben fizetni, olyan szerződést kötöttek, hogy részletekben is ki lehetett fizetni mert kétszáz ezer cseh korona volt akkoriban egy ilyen gép.

Ezzel a géppel csépeltek akkoriban Benébe, Muzsalyba, Orosziba, Beregre és ezzel csépeltek az árpát, búzát. Általában két ökör vagy négy ló húzta ezt a gépet falúról falúra.

Amikor megjelent a kolhoz akkor ezzel a bizonyos cséplőgéppel indult *„Beregi Lenin kolhoz.”*⁶²

A régi világban az embereknek a vagyon nem autóban és aranyban volt hanem a megélhetéshez szükséges eszközök voltak. Mezőgazdasághoz tartozó kellékek, állatok neveléséhez szükséges dolgok stb. A családnak nagy földterületei voltak és ezt mind be kellett adni a közösbe. Egy két állatot lehetett csak meghagyni a családnak a többit be kellett adni a közösbe és így indult a kolhoz.⁶³

⁶⁰ Adatközlő: Sass Éva

⁶¹ Adatközlő: Sass Lajos

⁶² Ua.

⁶³ Adatközlő: Sass Éva

Sass Lajos bővebben fejtette ki gondolatait, milyen munkakörben is tevékenykedett a kolhoz ideje alatt már az iskola befejezése után. Három hónapot dolgozott a kolhozban, mert szeptembertől menni kellett Ungvárra egy szakközép iskolában ahol gépszerelő, lakatosnak képezték a fiatal fiúkat. Ahhoz, hogy felvételt nyerjenek dolgozni kellett a kolhozba és az ott kiállított papírral vették fel őket a technikumi iskolában. Amikor az iskola gyakorlatra küldte a diákokat akkor visszatérhettek a kolhozba és különböző gépek, kombájnok szerelésével foglalkoztak. A fizetség elég karcsú volt, mert csak kezdő bért kaptak ekkor, pedig ez a munkakör igen meg volt fizetve. Amikor eljött az iskola befejezése onnan már nem a kolhozba küldték őket dolgozni hanem a Beregszászi „*Szilhoz technika*”⁶⁴ nevű üzemhez. Itt a kolhozhoz tartozó gépek megjavításával foglalkoztak a szakemberek. Itt legfőképp a lánctalpú traktorokat javították.

A munka mellett az emberek és maga a kolhoz is hangsúlyt fektetett az ünnepnapokra és a multságokra is. Ezek olyan napok voltak amikor kiosztották a jutalékokat vagy a kitüntetések kaptam a dolgozók. Minden kolhozban más és más volt ezen napok leforgása, de a nagy felvonulás az Beregszászba volt. Ekkor vonulás közben az emberek hangos szavakkal ünnepeltek, „*Éljen május 1. éljen a dolgozók ünnepe.*”⁶⁵

„*Beregen általában úgy kezdődött az ünnep, hogy egy ökörszekér befogva, feltéve három, négy deszka az ökörszekérre a bácsi hajtotta a nagy szarvú magyar ökröket, még abba az időbe ültek a fiatal babák, szép magyar ruhába az ölükbe egy-egy nagy házikenyer, akkor még sütötték kemencébe nagy kenyereket és dalolgattak szépen.*”⁶⁶

A felvonulás után mindig multság következett. Akkoriban a felvonulás után akiknek pénztálcája engedte Beregszász városába gyűltek össze és bálókba vagy éttermekbe mulatoztak. Az utcákon sütötték a saslikot, fogadták szívélyesen az embereket.

1989-90 évek környékén már kezdett meg felé bukni a kolhoz és kezdték szét osztani a dolgokat. Megjelentek a vagyonyjegyek és azt leosztották a kolhozba dolgozó emberek között.

Mindenkinek ki volt osztva, hogy kinek mennyi terület jár egy földrészletből vagy akár egy mezőgazdasági gépet is több emberre osztottak le. Többnyire földet osztottak meg gyümölcsöst, aztán jöttek az épületek, gépek. „*Erre a Kulacsra 146 ember volt*” – jelentette ki egyhangúan a házaspár. Mindenkinek volt egy méter, másfél méter a területből. Minden egyes embertől fel kellett vásárolni vagy cserélni a vagyonyjegyet, hogy meglegyen neki az

⁶⁴ Szilhoz technika – mezőgépszerelői vállalat

⁶⁵ Adatközlő: Sass Lajos

⁶⁶ Ua.

a rész vagy traktor. Több évbe telt a kolhoz felbomlása után míg hivatalosan és a Sass házaspár lett a tulaj. 1940-es években amikor épült ez az épület akkor dohányzárítónak készült és később arra célra is szolgált.⁶⁷

A kolhoz ideje alatt a vallás teljesen be volt tiltva. Az emberek nem járhattak templomba. A gyerekeket atheistának nevezték. Nem volt konfirmálás sem. Az interjúba az adatközlő feleség elmondja, hogy ő pont abba a korba született amikor nem lehetett a hitet gyakorolni. Nulla biblia ismeret, csak esetleg annyit tudhattak amit otthon hallottak. A konfirmálás is titokban zajlott. Egy átlagos hétköznapi mentek fel a tiszteleteshez és válaszoltak pár KT kérdésekre.⁶⁸

Amikor közeledett a Szovjetunió vége mikor elkezdett kifelé válni a 15 köztársaság. Megbukott a rubel és utána már szinte elveszett mindenkinek mindene. Ezt követően Ukrajnának nem volt pénze és az emberek papír „*kuponokat*” kaptak, amivel úgymond fizetni tudtak. Sokan fizetség képen cukrot, sót, paszulyt mikor mit kaptak.

⁶⁷ Ua.

⁶⁸ Ua.

Összegzés

Kutatásom során rájöttem, hogy milyen értékes az ember életében a család. Régebbi fényképeken keresztül próbáltam feltárni azt, hogy igazából kik is az én felmenőim. Anyai ágon végeztem a kutatásomat, visszamenőleg az 1950-es évekig. Kezembe kerültek különféle fényképek, amelyek más és más mondanivalót rejtettek.

A kutatás során jobban bele mélyedve a fotókba, szó esett az akkori szokásokról, népi motívumokról. Munkámnak köszönhetően össze tudok hasonlítani egy 1963-as és egy 2023-as lakodalmat. Mennyivel másabb volt akkoriban minden, az esküvői szertartás, a ruházat, a kiegészítők, vagy épp a multság.

A hólabda módszer segítségével vizsgáltam a katonasorsokat családom körében s nagyrészt belevontam településem történetét, népi jellegzetességeit is. Továbbá sikerült hasznos információkat gyűjtenem az akkori Szovjet rendszerről és, hogy milyen is volt az élet a Kolhoz ideje alatt.

A munkám elején kitűzött célokat sikerült elérnem. Megtudtam olyan információkat a családomról, települesemről, katonaságról és a Kolhozról amit lehet a hétköznapi életben nem sikerült volna.

Резюме

Під час дослідження я зрозуміла, наскільки цінною є сім'я в житті людини. За допомогою старих фотографій я намагався показати, ким насправді були мої предки. Я проводив дослідження з боку матері, починаючи з 1950-х років. Я натрапив на різні фотографії, на яких можна було сказати різні речі.

Під час дослідження, копнувшись глибше у фотографії, ми розповіли про звичаї та народні мотиви того часу. Завдяки своїй роботі я можу порівняти весілля 1963 року та весілля 2023 року. Наскільки все було по-різному тоді, весільна церемонія, одяг, аксесуари або навіть веселощі.

Методом сніжної кулі я досліджував долі солдатів серед своєї родини, багато в чому включав історію та народні особливості свого поселення.

Крім того, мені вдалося зібрати корисну інформацію про радянську систему того часу і про те, яким було життя в колгоспний період.

Мені вдалося досягти цілей, які я поставив на початку своєї роботи. Я дізнався інформацію про свою сім'ю, своє поселення, військових і колгоспи, яку я, можливо, не зміг би отримати у своєму повсякденному житті.

Irodalomjegyzék

1. Csánády György. Sorsfordító évek sodrásában. Felelős vezető Kovács Dezső. PoilPrint. Ungvár 2004. – 269.
2. Dr. Horváth Dóra – Dr. Mitev Ariel 2010: Interpretatív fotóinterjú
3. Dupka György, 2014: Halottaink 1944-1959: A kárpátaljai szovjet népiirtás eddig ismert áldozatainak névsora. Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó
4. Fejér Zoltán György: A magyar fényképezés körül kialakult intézmény-rendszere és kialakulásának előzményei
5. Hargitai Dávid: Vizuálintropológiai értelmezés a családi legendáriumok feltérképezéséhez. Kapocs – 8.évf. 2. sz. (2009. június)
https://uploads-ssl.webflow.com/5795c0330ad17d3c2b66a176/5bc82138d5ad9001d98b9574_Fejer%20Zoltan.pdf
6. Kész Barna 2020: Gyedovscsina a szovjet hadseregben, kárpátaljai magyar katonák beszámolóí alapján, In: XXIII. Tavaszi Szél Konferencia, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest: 257-267
7. Kész Réka, 2020: Sárga József első világháborús emlékei. In: Marinka Mleinda (Szerk). Háború és Katonasors, Néprajzi Látóhatár Könyvtár 14. Debrecen: 259-286
8. Kunt Ernő 1995: Fotoantropológia. Fényképezés és kultúrakutatás Miskolc-Budapest,
9. László Lilla, 2008: Katonaság és biográfia. A háborús élmény helye az élettörténetben. In: Ilyés Sándor, Keszeg Vilmos (Szerk.) Az eltűnt katona, Kriza János néprajzi Társaság Kolozsvár, 2008:
10. Lengyel György 2011: Vizuális szociológia. Szöveggyűjtemény a fotó társadalomtudományi alkalmazásáról. Budapesti Corvinusi Egyetem, Budapest.
11. Mester Magda. Pincérek vetélkedője. //Vörös Zászló. 1987. június 7. -4.
12. MOLNÁR V. JÓZSEF xvi. 2001, Az emberélet szentsége, Debrecen
13. Netrufal Anna. Vetélkedni jó //Vörös Zászló 1973. január 16. -4.
14. Schober Ottó. A statisztika így kívánta. Felelős kiadó: Dupka György. Intermix Kiadó, 2008 -30.
15. Szalma Anna-Mária 2011: Fénykép a 20. században – A 20. század fényképe. Egy privát fotókorpusz elemzésének tanulmányain. Korunk 22. évf. 3. sz. (2011. március)

16. Terendi Viktória 2017: Családi krízis helyzetek vizuális megjelenéseiről. Néprajzkutató, Tornyai János Múzeum.
17. Voigt Vilmos xxii. 1998, A Magyar Folklór, Osiris Kiadó
18. <https://www.wikiwand.com/hu/Mez%C5%91kasz> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)
19. <http://refua.tirek.hu/lap/kaszony/cikk/mutat/gyulekezettortenete/> (A letöltés ideje: 2023.04.20.)
20. http://beregvidek.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=101:-mezokaszony-tort&catid=273:a-telepueles-bemutatasa&Itemid=1367&lang=uk (A letöltés ideje: 2023.04.20.)
21. <https://karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-anno/karpatalja-anno-klein-gyorgy-mezokaszony-szulotte/> (A letöltés ideje: 2023.04.20.)
22. <https://www.karpatinfo.net/> (A letöltés ideje: 2023.04.20.)
23. https://mnl.gov.hu/csaladtorteneti_kutatas (A letöltés ideje: 2023.04.21.)
http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/7/kuruczrozsza-csalad/51_a_csaladtorteneti_kutats_irnyai_folyamata.html (A letöltés ideje: 2023.04.21.)
24. https://mek.oszk.hu/02100/02185/html/409.html?fbclid=IwAR2I3DH0ObwIstISLv_gR2o06p5aQWDwOu77jgHZtITsySXoSF3ECAMBlo2g (A letöltés ideje: 2023.04.25.)
25. http://eftonstudio.hu/MUNKA/rolunk-hasznos-infok.php?fbclid=IwAR1N5QMbc4Ogc8dkVIGACpt6pVw7lwGczbCmsZuUskN_VqxdOb-bAx2W3uNk (A letöltés ideje: 2023.04.25.)
26. https://indoorfotostudio.hu/a-fotografia-%20tortenete/?fbclid=IwAR1JM3tS7nd69Fsi9mGgMqvF0_FTHOVibcUsFNzjLA3GH8fP7mqszWSeU08 (A letöltés ideje: 2023.04.25.)
27. http://fotomuveszet.net/korabbi_szamok/201103/a_kortars_fotografiarol_3_resz (A letöltés ideje: 2023.04.25.)
28. <http://www.ace.hu/tudvil/stemlerah.html> (A letöltés ideje: 2023.04.25.)
29. <https://www.hrportal.hu/jelentese/interju.html> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)
30. <https://hogyankeszitsek.hu/hogyan-keszitsek-interjut/> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)
31. http://epa.niif.hu/03900/03976/00043/pdf/EPA03976_magiszter_2007_02_07.pdf (A letöltés ideje: 2023.05.08.)
32. <https://sfact.com/fogalomtar/holabda-modszeru-vagy-gorgetett-mintavetel> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)
33. <https://mek.oszk.hu/02700/02789/html/16.html> (A letöltés ideje: 2023.05.08.)

34. http://www.epa.hu/03000/03018/00062/pdf/EPA03018_honismeret_1985_03.pdf
[47-48](#) (A letöltés ideje: 2023.05.08.)
35. <https://www.yoair.com/hu/blog/the-kyrgyz-people-culture-etiquette-and-traditions/>
(A letöltés ideje: 2023.05.08.)
36. http://real.mtak.hu/13240/1/FCS_268_Tankonyv2008.pdf (A letöltés ideje:
2023.05.08.)

Ім'я користувача:
Аніко Чурман

Дата перевірки:
18.05.2023 22:49:24 CEST

Дата звіту:
25.05.2023 00:45:21 CEST

ID перевірки:
1015143507

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100011754

Назва документа: Tóth Cintia Noémi_Szakdolgozat_2023

Кількість сторінок: 56 Кількість слів: 13499 Кількість символів: 99575 Розмір файлу: 2.01 MB ID файлу: 1014824423

3.67% Схожість

Найбільша схожість: 1.21% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1007833352)

3.1% Джерела з Інтернету 221 Сторінка 58

3.17% Джерела з Бібліотеки 113 Сторінка 59

1.55% Цитат

Цитати 14 Сторінка 60

Не знайдено жодних посилань

0% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0% Вилучення з Інтернету 18 Сторінка 61

Немає вилучених бібліотечних джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 2